

Wittenberk (Gräfeninchen, Burg Kemnitz, Bitterfeld), Velikonoce 25. 4. 1943

25. 4.

Velikonoce. Neděle byla vyhrazena výletu. Desava se nám zalíbila tak, že ji chceme vidět ještě jednou. Nedělní ráno nás dva tuláky zastihuje na nádraží. Vašek už na mne čeká a netrpělivě přešlapuje a není divu, vždyť jdu na poslední chvíli a u pokladny hlásím: „Dvakrát Desava“. Zase s Kopř. Ráno sedáme do vlaku s jízdenkami do Dessau přes Bitterfeld. Netrvá dlouho a vlak odklepává staccato a ujíždíme rychlíkem do Bitterfeldu. Z okna pozorujeme krajinu, místa ve vlaku je dost a můžeme se tedy dobře bavit česky, alespoň nevzbuzujeme pozornost okolních. Bavili jsme se tak dobře, že jsme zapomněli přestoupit. Vlak se znovu rozjel a teď teprve říkám: „Vašku, zle, jedeme někam jinam. Ale kam?“ Nedá se nic dělat, jen hovor trochu vážne. Kdepak asi dneska skončíme? Proč jsem si nevzal s sebou nějakou mapu! Však jsme udělali chybu a zapomněli v Bitterfeldu přestoupit, což jsme zjistili až ve druhé stanici za Bitterfeldem. Jedeme však dále, domníváme se, nevyhodí-li nás průvodčí, dojedeme až do Wittenbergu. Řítíme se do neštěstí? Co až přijde průvodčí? A ona nás asi slyšela, byla tu dříve, než jsme se nadáli. Snad nás nevyhodí z jedoucího vlaku? Nejhuř zaplatíme pokutu a já budu raději dělat, že nerozumím jedinému slovu. Vašek to předstírat nemusel. Máme štěstí, neboť sl. průvodčí se asi našich lístků nevěšmala, neboť nic neříkala a my šťastně dojeli až do Wittenbergu.

Jízdenky přeškrtnla inkoustovou tužkou, vrátila je bez jediné poznámky a my si oddychli. Teď jsme stejně seděli jako na trní, vždyť jsme nevěděli, kdy vlak zastaví. Vystoupit musíme, ať je to kde chce. Dočkat jsme se nemohli, vlak jel a jel, zastávka žádná. Roviny, kolem vřesoviska, březové hájky utíkaly dozadu. „Koukej, tady začíná město, tady vlak zastaví.“ Kdepak, projeli jsme, to bylo jen městečko, to náš rychlík nebral na vědomí. Dočkali jsme se. Nápis na řídicí věži oznamoval **Wittenberg**. Rychlost vlaku klesala a my se brali ke dveřím. Vystupujeme. Kam se vrátíme? O městě nevíme ani zbla.

Nádražní ulice nás přivádí k široké, líně tekoucí řece. Co to jen může být? Vždyť je širší než naše Labe. A bylo to Labe, napojené řadou německých vod. Celé město nám bylo hned sympatičtější, vždyť tyhle vody tekou z domova, to je vlastně pozdrav domova. *Z nádraží jdeme do města kolem Labe, velmi širokého, tekoucího úplnou rovinou. Ovšem je mnohem širší než u nás.* Ani se s těmi kalnými vodami nemůžeme rozloučit, ačkoliv ani jeden z nás o tom nemluvil, nebylo slov třeba a cítili jsme oba stejné. Vody Labe se pomalu převalují, nikam nespěchají. Zato my spěcháme, nevíme, jak je město velké a chceme vidět co nejvíce.

Wittenberk - zámecký kostel a zámek

Město dle našeho odhadu má asi 70 - 100 000 obyv. Zde stojí za zmínku velice pěkný zámek spojený s kostelem. Další zajímavou památkou města jsou tři kašny na hl. náměstí, postavené na počest působení M. Luthera ve Wittenbergu. Město má velmi pěkně upravené parky ve všech částech města. Ukázalo se, že město je rozlehlé, upravené s několika parky a mnoha sochami rozsázenými po městě. Na sochy si Němci vždycky potrpěli. Teprve u zámku spojeného s dómem si plně uvědomujeme, že jsme ve městě Lutherově. Wittenberg je město Lutherovo. Luther přijel do W. r. 1508, zde žil a hlásal svou víru. Odtud tedy od r. 1508 šířil reformační myšlenky a zahájil obrodný proces církve. Našli jsme tu i univerzitu, spojenou s Lutherovým působením. Před radnicí socha, koho jiného, než Martina Luthera. Kostel jsme nemuseli hledat, jeho věže ční vysoko nad měšťanskými domečky i střechami vil a paláců.

Město s bohatou historií, o tom přesvědčují i středověké uličky seskupené kolem starého centra. Krunýř opevnění nedovoloval příliš plýtvat místem.

Sem také válečné události nezasáhly. Rozlehlé sady a parky se utápěly už v mladé zeleni a rozkvetlé stromy a keře jim dodávaly mimořádný půvab. Prošli jsme řadou uliček, úzkých, kde nákladní autodoprava byla zcela vyloučena, ale teď, když muži nebyli doma a benzín byl těžko k dostání, nejezdila tu ani osobní auta. Pak bylo město idylicky tiché, kde snad se zastavil čas už v minulém století.

Jinak má jako všechna německá města starou čtvrť, to je obyčejně kolem náměstí, úzké ulice a nevelké budovy dosti často dřevo-kamenné a novou moderní čtvrť s mnoha zahrádkami. Jinak tomu už bylo v okrajových částech města. Rodinné domky, vilové čtvrti i dělnické kolonie už tolik oku turistu nelahodí. Rodinné domky, obvykle usazené uprostřed zahrádek, tvoří souvislou pouliční zástavbu.

Zde také vidíme trochu jiný velikonoční zvyk. Zde má skoro každá rodina svoji zahrádku, tak tedy kde mají zdejší děti asi tak do 14 let, obarví rodiče již vařená vajíčka již před svátky a tuto neděli je brzy z rána schovají na zahradě, do květin, či mezi větve stromků atd. Děti po snídani jdou je hledat. Toto se dělá již o velikonoční neděli. Říká se tomu zde hledání velikonočních vajíček.

Je Velikonoční neděle roku 1943. Z vily vybíhají děti a pod keří rybízů hledají uschovaná vajíčka. Žádný náš mrskut, jiný kraj, jiný mrav.

Zpáteční cestu z Wittenbergu jedeme za nepěkného počasí do Gräfeninchen, směr k Halle. Zde vystupujeme a vykonáme pěší túru asi 12 km lesní cestou do Bitterfeldu. Jdeme stále lesem, ale jen mladým lesem, neboť silnější stromy jsou všechny vykácené. Kolem naší cesty a dále v lese je několik továren. Překvapení na nás čekalo v obci Burg Kemnitz, kde jako když proutkem šlehne, les se rozestoupil a v lese se nám pojednou objevil hezký zámeček s pěkně upraveným parkem.

Dále jdeme lesem až do Bitterfeldu za drobného deště. Kamarád Kopřiva má strach, aby z něho nespady šaty, neboť má buničinu, aby mu prý nevzklíčily nebo nenabobtnaly. Naštěstí se nestalo nic.

Bitterfeld, průmyslové městečko s asi 10 – 12 000 obyvateli, nijak nevyniká. Protéká jím řeka Mulde, která je zde hodně široká, alespoň 130 metrů.

Dále z Bitterfeldu až do Halle jedeme vlakem.

26. 4.

Velikonoční pondělek je zasvěcen odpočinku. Sedím na stadionu, na němž krouží cyklisté. Jsou jen slabý odvar.

Celé dopoledne sleduji cyklistické závody, zvané Horst Wessel Kampf. Silničních závodů se zúčastnilo asi 100 jezdců. Vítěz Schubert – Leipzig, 62 km za 1,44 hod. Druhý

Schwarzer – Hamburg. Odpoledne sedíme v hostinci, poněvadž prší. Mimo češtiny tu bylo sotva co jiného slyšet.

První máj 1943

1. 5. 43 Sobota

Svátek pracujícího lidu roku 1943 tu nebyl vůbec brán v potaz. Žádné oslavy, žádné prapory. Ale i kdyby byly, my bychom tam určitě nešli. Nejdůležitější však je, že nepracujeme a trávíme tento den v kvetoucích parcích na Giebichensteinu.

První máj nás zastihuje při dopolední procházce po březích Saaly a v kvetoucích sadech okolo Giebichensteinu

Pod hradem Giebichenstein v Halle

Odpoledne jedeme do Schkopau hledat ztracené kamarády.

Prý jsou na Schkopau v lágrech. Budou nalezeni? To je otázka. Jen ten, kdo hledá, může najít. Zkusíme to. Najít lágry bylo snadné, vždyť v nich žije víc lidí než v celém městečku. Moderní otroci. Na ubikaci jsme nezastihli nikoho z našich. Kde jsou všichni? „Copak to nevíte? Vždyť je dneska fotbalový zápas ČSR – Francie,“ povídá nám jeden z těch, co tu ještě cosi pohledává.

Na hřišti jsme je našli všechny. *Máme štěstí. Na fotbalovém hřišti mezi lágry francouzskými, belgickými, ruskými, polskými, italskými, španělskými, holandskými a chorvatskými nalézáme Hrbka, učitele z Perucké měšťanky, právě při zápase Čechy B – Francie B, který skončil naší porážkou 8 – 3 (4 – 2). Dále jsme se zde shledali s Vr. Čechem, J. Pecháčkem a M. Šimkem ze Zlonic. Měli jsme všichni velkou radost z našeho shledání. Popovídali jsme si a hlavně se ubezpečovali o brzkém návratu domů. Zpět jedeme zase elektrickou drahou.*

Každý den se vždy večer učím rusky, což se mi velmi líbí, neboť je to velmi podobné naší řeči. Sehnal jsem si německo-ruskou učebnici.

U řeky (facka, salám)

2. 5. 43 Neděle

Ráno již od půl osmé nás budí formace H. J., pochodují za ind. povyku, působeným (tam-tamy) bubny a někdy i trubači. To bylo ale velmi často, bylo třeba povzbuzovat po Stalingradu pošramocenou bojovou morálku.

Dopoledne courám s Trskem kolem Saale, za pěkného počasí.

Protože **2. května** je neděle, máme zase volný den. Už v půl sedmé táhne kolem našich útvar Hitlerjugend a indiánských povykem budí poctivé spáče.

Dneska jsem vyměnil Kopřivu za Trska. Ani nevím proč. Jarní slunce vytáhlo dva nasazené Čechy do parku k řece Saale. Sluneční svit stříbřil řeku od betonového mostu klenoucího se přes vodu až do zákruty, kde prudký svah pod Moritzburkem a zoologickou zahradou postavil paprskům hráz, za níž pronikne mnohem později. Hejna, stovky divokých kachen březňáčků, tu plula po vodě jako malé parníčky a na příchod milé kačeny pohlížely s důvěrou. Jistě tu měly klid, když muži mířili na jiné cíle. Nebo to bylo množství, které jim dodávalo sebedůvěry? Nevadil jim klapot podrážek po kamenné dlažbě vinoucí se stále těsně kolem řeky. Tam za vodou, tam byl klid úplný. Klikatící se parkové cestičky bez jediného člověka dávaly tušit, kde se asi v době míru scházely dvojice mladých i starší se skotačícími dětmi. Pěšiny přecházely z parku dál do lesních porostů „Heide“. Neširokou a také málo frekventovanou silnicí na naší straně ohraničovala stráž jako střecha svažité, porostlá akáty, javory, jasany, ale nejhustěji keři černého bezu, pámelníku, tavolníku a mnoha jinými. Kolem silnice bývaly tyhle křoviny zřejmě upravovány, a stačí několik let a ze všeho je sotva proniknutelná houština bez jediné pěšiny. Kdo by se také do takového kopce drápal! Také nebylo toho, kdo by se strání ujal.

Jen náš český hovor rušil ranní klid a pak v zákrutu silnice dvojice mládenců v uniformách Hitler Jugend, krácejících proti nám. Už bych nedovedl vzpomenout na téma našeho hovorů. Já ty hnědé kluky nebral ani v úvahu. Kolem nikde nikdo.

Jen to dvakrát mlasklo. To byly rány, jak by ne, vždyť je udělal dvaadvacetiletý řeznický tovaryš Franta Trsek, občan zlonický. Počastoval je pořádně. Byl vůbec div, že ti kluci stáli ještě na vlastních nohách, když jim hlavy uhýbaly ke straně. Takové facky jsem neviděl už kolik let.

„Hilfe, hilfe, hilfe,“ se za poklusu těch dvou ozývalo a bylo strání ozvěnou vraceno.

Skočil jsem za Pepíkem do hustých křovin. Kde nešlo naplno běžet, bylo použito i rukou. Zvětralá skaliska se odlamovala a prozrazovala směr našeho útěku, který pak byl snadno poznatelný. Na rukách i v obličejích se objevovaly krvavé škrábance, to šípky zapracovaly. Na nic se nedalo myslet, pryč, jen pryč odtud, a to co nejrychleji. Horní část strání nebyla už tolik hustá, ba i pěšinka se objevila a stále mohutněla, jak návštěvníci rozvalin kdysi ještě mohutného hradu Moritzburku tady vyšlapovali. Tady už se to jinak běželo!

Hrad pustý nás přijal a poskytl kratičký azyl, který byl nutný k vydýchání a upravení se. Pak už jen kolem plotu zoologické zahrady a k zastávce tramvaje.

Teprve na náměstí pod „Červenou věží“ se dalo v klidu posadit na jednu z opuštěných laviček. Město spalo po probdělé noci ve sklepních prostorách, jen občasné kroky žen, většinou ojedinelých, mířily do nedalekého chrámu na ranní bohoslužby. Byly to vdovy po padlých? Nebo šly se modlit za Führera a Velkoněmeckou Říši? Kdepak, na nic takového jsme nemysleli, měli jsme ohromnou radost, že jsme díky šťastným okolnostem vyvázli.

„Franto, s tebou není radno chodit, cos' udělal, mohlo nás stát život,“ zhodnotil jsem situaci. Nastalé ticho Franta nepřerušil, jen tramvaj přešla kolem, několik ženských podpatků zaklapalo po dlažbě náměstí.

„Já jdu domů,“ prohlásil jsem. Franta si snad teprve tady uvědomil možný dosah svého nesmyslného činu. Ten při rozchodu jen řekl: „Já musel, já nemohl jinak.“ S Frantou to byl poslední společný výlet, ten by nás oba dostal do koncentračního tábora.

Přesto jsme zůstali kamarády a nebylo to jen pro výhodu, kterou mi to přinášelo. Žil jsem tu na volné noze, ale ne vždy to bylo jednoduché. Vyžadovalo to sebekázeň, zvlášť u potravin, abych vydržel s potravinovými lístky až do konce období. Cokoli sehnat bez lístků tady neměl nikdo z nás šanci. A přeci!

Bylo třeba přejet elektrikou téměř celé město, ale vyplatilo se! V bídě a nedostatku získat celou šišku salámu, a to bez lístků, to byl kup, jaký by mi musel každý závidět. Stačilo počkat, až se zešeří, a pak na periferii, téměř až u továrny na letecké součástky (Siebel Flugzeugwerke), kde ulice byla obestavěna jen po jedné straně, u správné vilky počkat, až se nebude svítit, a u ní do správného okénka opatrně lehce kopnout a pomyslet si zaklínací „stolečku, prostři se.“ Na parapetu byla šiška připravena. Mžikem byla v tašce nebo pod kabátem. Nejbližší elektrika mě pak unášela k domovu.

Někdy bylo třeba chvilku počkat u sousední vily, to když bylo na ulici nebezpečně živo.

Tohle ale žádný pohádkový dědeček nepřipravoval pro stále hladového, na nucené práce ve prospěch Říše nasazeného mladého Čecha. To připravoval Franta, tovaryš řeznický.

Majitel řeznického podniku se kdesi daleko snažil zavést nový pořádek a tak ho musel Franta tady zastoupit. Vynést cokoli nebylo možné ze suterénních dílen. Proto takhle organizovaný odběr. Nebyla-li vhodná příležitost, bylo okno zcela zavřené. Nikdy jsem se nepokoušel o otevření dvakrát. Bylo třeba počkat, někdy i půlhodiny, jindy mi Franta přišel oznámit, že můžu stejné zkusit za chvilku. Celkem tenhle systém nám vycházel déle než dva roky, přesně spočítáno dvacet devětkrát. Stejně jsem se ale naučil jíst chleba tak, že jsem si dal kolečko salámu až na konec, abych se měl na co těšit.

Za každý lístek na kuřivo, říkalo se tabačenka, byla šiška ukradeného salámu. Takové opatření platilo ovšem jen pro nekuřáka, který měl štěstí a našel takovéhle spojení. To byl tedy onen obchod k nezaplacení a přitom jsme si oba kladli za čest a zásluhy, že nahlodáváme stabilitu Říše Velkoněmecké.

Znovu do Schkopau

Odpoledne nás jede do toho **Schkopau** celá parta. Polovina elektriky je obsazena bojovně naladěnými Čechy, toužícími po odvetě. Vždyť zápas s Francií se opakuje. Češi nastoupili s jiným mužstvem a soupeře deklasovali 13:0. Teď jsme byli na koni zase my. Každý si myslel, že na Francouze tady nikdo nemá.

Odpoledne jedeme celá parta meziměstskou elektrikou do Škopau, kde se koná pohárový zápas Čechy-Francie a skončil pro Francii katastrofou 13-0 (5-0). Češi disponují velmi dobrým mužstvem. Ve Škopau je jeden z nejlépe zařízených lágrů v Německu. Mají zde v lágru závod holičský, krejčovský, obuvnický, knihařství, poštovní úřad atd. Jsou zde sportovní kroužky, baseball, fotbal, table-tennis atd. Krásně zařízenou jídelnu a i strava proti jiným lágrům dobrá. Jsou tu sprchy, koupelny, parní lázeň a jiné vymoženosti.

Všichni osazenci pracují v továrně na hořlaviny. Bavíme se s kamarády Pechánkem, Šimkem a Čechem o domovině a hodně vzpomínáme.

Madame Butterfly 3. 5. 1943

Halle – divadlo v popředí vlevo

3. 5. Navštívil jsem opět s V. Kopř. a R. Březinou městské divadlo. Tentokrát to byla Pucciniho opera „Madame Butterfly“. Velice pěkný děj byl doplněn krásnou dekorací, neboť se vše odehrává v zemi sakur, Japonsku. Krásná hudba a dobrý výkon zpěváků nám připravily jeden příjemný večer zde v Říši. Zejména sbor námořníků z této opery je uchvacující.

Už v úterý večer zase táhnu s Vaškem a Rudou do divadla na „Madame Butterfly“. Dekorace kvetoucích sakur byla dobrá. Nejpůsobivější pro mě byl sbor námořníků. Teprve konec nás vrací do reality všedního válečného dne.

Denní události

5. 5. Večer, opravdu krásný májový večer. Procházím se kolem řeky Saale. Mám sem jen kousíček. Je tu klid, teplý vánek sotva listy pohybuje, jen kdyby nebylo třeba myslet na věci tak nicotné, jako je houkání sirén či zda vydržím s potravinovými lístky do konce období.

Němci mezi sebou začínají hovořit otevřeněji a někdy i kritizují, a to dokonce i před „Ausländry“. To už je na pováženou. Pracovní morálka pomalu, ale jistě začíná klesat zvláště mezi sem na práci nahnanými cizinci. Po náletu se tito pracovníci scházejí zdráhavě, jako švábi na pivo. S tím se nedalo nic dělat a my z toho máme radost. O práci se příliš nerozšiřují, protože pracovat pro nacisty nebylo žádnou ctí, ale jen naším údělem.

Ani té „české hospodě“ nebylo lze se vyhnout, tam se člověk mohl dozvědět, co hlásí „Kromě Říš“, tedy západ nebo východ, a to bylo naším ušim příjemnější. V závodě je možno pozorovat úpadek něm. morálky. Stále více vidí, že asi...

Český kulturní večer, 6. 5. 1943

Na ten páteční večer jsem se opravdu těšil. To mám nabitý program! Už zase jedeme do **Ammendorfu**, vesnice vedle Halle, kde je pro příslušníky protektorátu kabaretní vystoupení českých umělců. To se o nás a naši kulturní potravu stará asi pan ministr Moravec. V sále hotelu „Adlerů“ nedaleko továrny Bunawerke jen hučelo, jak bylo nabito, hlava na hlavě. Teprve tady jsme viděli, kolik nás tu otročí. V té nedaleké továrně pracovalo údajně asi šest tisíc dělníků, z toho pak sta a sta Čechů. Teď jsme se sešli do jednoho.

S vděkem jsme přijímali všechny písničky. Hudba, česká hudba, hudba andělská. Při ní zapomínáme na všechno kolem a vnímáme jen zpěv, při němž ožívá mateřská něha i slova milenky. Buď pozdravena, tisíckrát pozdravena, ty mluvo mateřská. Může se s ní kterákoli jiná rovnat? Jediné slovo pronesené sladkou češtinou z jeviště vyvolá bouři potlesku a nadšení.

Obecenstvo, jaké nikde jinde nemůže být. Poem roztesknil všechny. Tino Muff a jeho „Adio Mare“ a v očích se zaleskly slzy. Nebyl to jen stesk po domově, byla to nejistota a obava ze zítřejších dnů. Jak krásné je žít s českou hudbou, není to naše labutí píseň? Kdo to dnes může vědět. Srdce se rozbušilo, alespoň na okamžik mezi svými, jako doma. Tyhle skladby doma nikdy tak krásně nezněly jako tady.

Nechtěli jsme odejít. Přidávalo se a ještě jednou a znovu.

6. 5. Rovně ze závodu jedu s Kopř. na pestrý český večer do Ammendorfu. Účinkují zde Čeští umělci, z Prahy. Zájezd byl uskutečněn na popud protekt. vlády.

Večer byl uspořádán v sále hostince „Reichs Adler“ za plného obsazení. Večer zahájil Vintrův orchestr Vačkářovým pochodem „Šohaj“. Hraje 7 mužů. Ovace neberou konce. Vždyť je to naše - česká hudba. Kupř. já jsem zde již přes 5 měsíců a za celou dobu jsem neslyšel českou písničku. Máme všichni jakousi sváteční náladu a radostí cítím srdce tlouci až někde v krku. Nebýt ten svět tak šedivý venku, bylo by to krásné, avšak alespoň na tu chvíli, co sedíme v sále, cítíme se spokojeni a šťastni.

Druhé číslo programu zpívá za doprovodu orchestru M. Šimková, směs národních písní. Ovšem jako všechny výstupy s ohromným úspěchem. Pak přišel Fanda Mrázek, oblíbený komik, který nás rádně rozesmál a pobavil. Další část vyplnili bratři Kerové (Kecové, Kesové?). Zahráli na harmoniky, Marinarellu a Kosí foxt. Potom baletky zatančily a hudebníci nám zahráli na své nástroje sola, kupř. solo na trubku „Poem“.

Pak duet Mrázek – Hanková „Kohoutí polku“, Tino Muff zpíval „Adio Mare“ a „Krákorala šedá vrána“.

Dále Mrázek předvádí mimický žertík, jak se jí ovoce. Tedy opravdu pestrý pořad. Krásný večer je ukončen písničkami Andulko šafářová, Můj koníčku a Kolíne, Kolíne. Musili přidat Hej, panímámo a Čtyři páry. Všechny výstupy byly provázeny neutuchajícím potleskem. I kapičky slz radosti se objevily. Je půlnoc a poslední tramvaj odjíždí za chvíli, tedy dobrou noc a na shledanou doma.

Slíbili jsme si, že se hned druhý den znovu sejdeme v „Městské střelnici“ v Halle, a bylo nás! Hlava na hlavě.

7. 5. Tento krásný večírek byl pořádán také ve „Stadt Schützenhausu“ v Halle, ovšem, že jsem tam nechyběl.

Desava 9. 5. 1943 a večer „mušeln“

Neděle tu byla coby dup. Tak teď snad do Desavy dojedeme. Už o páté ráno vyjíždíme. Vašek asi zaspal. Nepřišel. Byl tu ale Ruda Březina.

9. 5. Celodenní výlet koná ve spol. kam. Březiny do Dessau, která má asi 100 000 obyvatel. Je od Halle asi 70 km vzdálena. Jedeme stále rovinou mezi lukami, na nichž se pasou stáda skotu (avšak malá stáda), který je často černobílý, jiný zde není vidět. Rychlík ujíždí krajinou, rovina, kam oko dohlédne. Jen ojedinělé stromy mezi lučinami se míhají, stejně jako vesničky, jednou položené u samých kolejí, jindy vzdálenější. Brzy se rozednívá a na zelených lukách se pasou skupinky černostrakatého skotu, tehdy u nás ještě nechovaného.

Náš červenostrakatý je prý odolnější a zdravější. Tak i ty kravky byly pro nás neznámými cizinkami. Kdyby mezi nimi byla alespoň jediná naše, udělala by nám radost, ale kdepak.

Ještě ve vlaku luštíme němčinu, totiž studujeme plán města a to nám dává zabrat! Trochu pomáhá i slovník. Z nádraží nás vedou tramvajové koleje do středu města. Přeci nepojedeme, vždyť jsme tu proto, abychom poznávali. Dessava je bývalé rezidenční místo Anhaltského státečku. Rozloženo na březích Muldy, pár kroků od soutoku s Labem.

Desava - zámek

První naše cesta z nádraží v Dessau byla k budově mausolea, stojícímu ve velkém parku. Před námi velký park a uprostřed něho budova mauzolea musí zapůsobit na každého. To byl také cíl stavitele. Jezírko před mausoleem, a v něm se koupá silueta onoho mausolea.

Desava - mauzoleum

Prohlížíme kostely, kolem nichž jdeme, ze všech stran, vždyť jsou to monumenty časů minulých, na nichž šetřeno nebylo a staří umělci i řemeslníci dokazovali své umění a zručnost kde to jde. Nahlížíme i dovnitř, jsou tam Cranachovy obrazy. Vidět, poznat, to je náš cíl.

Desava – radnice

Dále jdeme kolem kolejí elektrické dráhy okolo několika kostelů na náměstí, kde je krásná radniční budova, kde také obědváme. Svůj oběd platím 35.- K. Byl čas myslet i na věci pozemské a tak nás najednou ze všeho nejvíc upoutalo místo, kde si objednáváme oběd. Čím to bylo, že byl třikrát dražší než kdekoli jinde, jsme nepochopili.

Náměstí starobylé s radnicí, chloubou města. Stotisícové město si mohlo dovolit určitý přepych při takové stavbě. Radnice překrývá svou výstavností několik místních evangelických chrámů. Kašna na náměstí byla jednou z nejhezčích, jaké jsme při výletech poznali. Jí rovnou jsme nikde neviděli. Radnice stoupla v ceně ještě i tím, že nám zde byl poskytnut dobrý a hlavně objemný oběd. To se dnes zvláště cenilo.

Potom jdeme k zámku, dnešním kasárnám, a dále po fádním městě až na periferii a za město ke břehům Labe. Škoda, zámek i obrazárna je toho času nepřístupná. Že synagoga byla zavřena, s tím bylo nutno počítat, ale div, že ještě stála. Domky na nic neříkající periferii mají kasárenský styl s neomítnutými zdmi, s dřevěnými okenicemi, rozevřenými na obě strany. Ty domy jsou vlastně jako lidé, samá uniforma.

Zbývala ještě jedna městská čtvrť, kterou jsme zatím naší návštěvou nepoctili. A nebyla to část jen tak ledajaká, vždyť je tu naše Labe. Vyprovázeli jsme jeho vody až k soutoku s Muldou. Tady už jde o velice široký tok.

Těsně za městem se spojují toky Labe a Mulde. Labe zde je již krásný veletok, neboť všechny řeky a potoky z Čech se stékají do Labe a ještě spousta německých řek se spojuje s Labem, takže je to již krásně široká řeka. Přehouplo se odpoledne. Jedeme zpět opět stejnou, sedmdesát kilometrů dlouhou cestou. Vracíme se večer zase do Halle. K večeri jdeme do nádražní restaurace, kde nám nabídl číšník „mušeln“ bez lístku, tedy jsme si dali každý porci, ale nedá se to při dobré vůli sníst, jsou to šneci i s pískem v rosolu a neoloupané brambory k tomu. Potravinové lístky už nemáme a tak je výběr snadný. Ani jsem jídelníček příliš neprohlížel, mne poutal jen jediný chod, a to „bez lístků“, samozřejmě. Výběr nemám jiný, co bych tu tedy luštil. Ruda ukázal prstem, co si vybral a já učinil totéž, ale v místě až pod čáru, kde bylo ono jediné „bez“.

Ne, nevypadalo to zle. Brambory, kousek vařené sekané kapusty a dokonce světlé maso maličko připomínající ovar, ale snad jen některými vlastnostmi. Brambory „maštěné“ vodou z kapusty, to bylo celkem obvyklé a člověk časem zvykne i na šibenici, kde ho také za nedlouhý čas ani provaz na krku nešimrá. Jen to maso bylo jaksi divné, rosolovité, bez chuti,

bez barvy a zápachu, řekl by chemik, jen já jsem konstatoval něco jiného. „Podej sem ten jídelníček,“ povídám Rudovi, já se musím kouknout, co to vlastně za potvoru mám.“

No bodejť, „Muscheln“, „člověče, to jsou nějaké mušle či slimáci, to nejím!“ A také ke své škodě nejedl. Brambor jsem nenechal samozřejmě ani kousek a kapusty jakbysmet. Ruda se nade mnou smiloval a poručil i pro mne moučník. Stálo ho to ústřížek „pečivo“, ale kamarádovi přece musel pomoci. Konstatujeme, že to tu tak zlé zase není, když Češi nemusejí jíst nejedlé. *Vše vracíme a platíme 80 pf.*

V tomto týdnu jsme měli zase dva neškodné nálety.

Opět Lipsko, 16. 5. 1943

16. 5. Nás probouzí ind. ryk, působený H. J. při svých nedělních pochodových cvičeních. Je to mládež asi od 8 – 14 let v uniformách s nezbytnou kudlou po boku. Vpředu jsou bubeníci a bubnují do pochodu. Někdy zpívají nebo mají s sebou ještě trubače, aby bylo rámusu víc. Po tomto krásném probuzení jedu na nádraží, kde jsem se sešel s V. Kopřivou a Březinou a jedeme do Lipska. V Lipsku účinkuji jako průvodce, neboť již částečně město znám. Opět se lopotíme výstupem na „Völkerschlacht-denkmal“ (450 schodů), odkud přehlédneme město a okolí.

Památník v Lipsku

Zoo Lipsko

Odtud jedeme elektrikou do zoo. Je mnohem bohatší než v Praze. Jenom lvů je zde 16. Prohlídka nám trvá celé půldne. Vidíme zde tuleně, hrochy, žirafy a atd. V jedné části zahrady hraje dechová námořnická hudba svoje koncertní skladby. Před hudebním pavilonem se tísní spousta lidí, neboť v poslední době je to věc zde nevidaná. Těž místa k sezení jsou všechna obsazena. Vracíme se potěšeni a jsme rádi, že jsme se alespoň trochu rozptýlili.

Naumburg, Bad Kösen 23. 5. 1943

Týden při pěti náletech rychle uběhl a je tu další neděle 23. V. „Nedělička, neděle, to je naše žití!“ Tentokrát jedu sám, protože jsem neměl možnost domluvit se s kamarády. Jedu již v 6.40 (?) hod. ráno z Halle. Jedeme přes Merseburg, Weisenfels, kolem mnoha vinic, neboť zde již začínají stráně. Saale teče stále kolem trati. Vystupuji v městečku Leislingen, odkud jdu krásným lesem, plným konvalinek a dýšícím ranní vůní. Za Weisenfelsem se začíná krajina vlnit a přibývá vinic. V lese podél cesty vedoucí k Naumburgu právě rozkvétají konvalinky a voní v ranní rose. Jsou jich tu celé koberce. Ukazatel cesty říká, že nedaleko odtud je hrad Schönburg se zříceninou hradu stejného jména. Pěšinou doslova šplhám vzhůru. Vystupuji k zříceninám hradu Schönburgu. Je odtud krásný pohled na nedaleký Naumburg. Bohužel do hradu v důsledku oprav je vstup zakázán, takže jsem se musil dát na další pochod.

Škoda, zachovalá část je v opravě, toho času nepřístupná. Ale výhled na Naumburg mne odměňuje. Přemýšlím, z které strany přivedl svá vojska Prokop Holý dávného dne 28. července 1432, aby město pokořil. Naumburgští byli prozíraví, otevřeli městské brány před bojem a vyšli husitům vstříc. Celý ten průvod prosebníků vedly malé děti s květinami v rukou. Milosti se městu dostalo, nebylo poničeno. Husité prý dokonce dali dětem třešně, a proto se tu vždy slavila třešňová slavnost Kirchenfest. Vida, nejsem tu prvním Čechem.

Jdu stále kolem řeky až do Naumburgu. Naumburg, město s asi 25000 až 30000 obyv., se především chlubí svým Dómem, neboť je to vskutku krásný chrám, nejlepší, jaký jsem dosud v Německu viděl. Chrám stavěn od r. 1161 a ukončen 1250. Uvnitř chrámu je mnoho starých sochařských uměleckých památek.

Klenotem je naumburský biskupský chrám, jehož původ sahá až do let 1027 – 1042. Stavěn byl původně v románském slohu, má tři lodě a čtyři věže, i když čtvrtá byla přidána později. Církev zde musela být jistě bohatá. Už sama skutečnost, že město s dnešními asi 30 000 obyvateli má pět výstavných kostelů, to potvrzuje.

Naumburg

Naumburg – celkový pohled

Další zajímavostí je zde Marientor, je to miniatura hradu. Jinak město není zvláštní.

Symbol měšťanské moci, radnice, měla být asi protiváhou tehdy mocným feudálům. Vypadá to tu jako dvě spojená města. Jedno rozloženo kolem Saaly, druhé kolem Elstery. Jediná okružní tramvajová linka mne nese k zámku, ale je opět nepřístupný. Co se dá dělat – je válka.

Městem projíždí jednokolejná elektr. dráha. Dále jdu zalesněnou stráň až do Bad Kösen. Po celou tuto cestu mám krásný pohled na protější stráň, dole pode mnou řeku Saale, železniční trať s mnoha mosty a vilkami vystrkujícími své červené střechy z jarní zeleně Lázně Kösen. Jsou jako Dürnberg, solné, též celé zařízení lázní je podobně. Zde obědvám a od jedné mětorky (?) (lázeňského hosta), která náhodou sedí u mého stolu, jsem dostal na cestu kousek koláče.

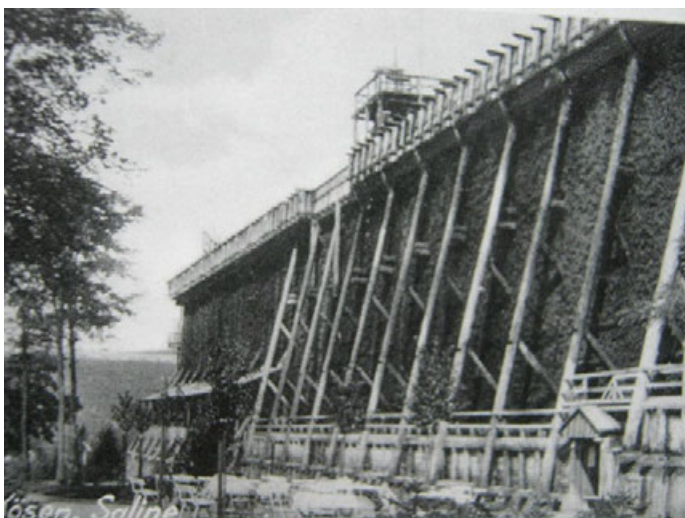

Lázně Kösen

Solné lázně v Bad Kösen jsou vlastně zařízením pod širým nebem. Slaná voda vyváděná do výše několika metrů volně stéká po otepích proutí, rozstříkuje se a stačí posadit se v blízkosti a lze inhalovat.

Lázně Kösen s řekou Saale

Lázeňské zařízení pro inhalaci slané vody

Jsou velmi podobné lázním Bad Dürrenberg. Stejná salina dlouhá alespoň 400 metrů obložená lavičkami. Je krátce po poledni a pacienta tu nevidět. Jen sem tam ztracený poutník usedá. Obědvám dole v restauraci. Mám dvě spolustolovnice a sotva dojím podané brambory, nabízí mi starší z nich domácí kousek koláče. Tak přece není Němec jako Němec.

Jsem již trochu unaven, neboť mám již v těle asi 20 km. Avšak jdu dalších 5 km na hrad Rudelsburg a Saaleck. Nejprve jsem se musel vyškrabat na ruinu Saalecku. Ovšemže jsem si nenechal ujít vyhlídku z jedné kulaté věže do okolí. Je to velice krásná vyhlídka do hlubokého údolí Saale a na protější hrad Rudelsburg. Odtud jdu na Rudelsburg, kde se krásný výhled opakuje. Šlapu znovu 101 schodů na věž. Ve hradě je zřízena restaurace, neboť je dosti zachovalý. .

Pokračuji po úbočí vysokého říčního břehu k severu. Ke kulaté věži bývalého hradu Saalecku musím šplhat. Výhled je z vrcholku nádherný. Na protějším kopci zve hrad Rudelsburg. Je třeba zdolat ještě údolí, to jde dobře, ale znamená to opět značné stoupání ke hradu. Část je ještě zachovalá a slouží jako restaurace. V době míru tu asi bývá živo.

Hrad Saaleck

Hrad Rudelsburg a Saaleck

Nedaleko tohoto hradu se nalézá pěkný pomník padlým z války 70/71 s lat. nápisem: „Dulce et decorum est pro patria mori“ – Sladké a plné cti je zemřít pro vlast. Druhý pomník bronzový jest Bismarckův památník. Třetí je obelisk císaře Wilhelma a nedaleko čtvrtý kamenný padlým ze světové války. Všechny pomníky postavili „Korpsstudenten im Kösener S-C.“

V přilehlém parku památník z válečných let 1870 – 1871 s latinským nápisem. To je opět kousek nefalšovaného německví. Nedaleko se na to dívá bronzový Bismarck. Je v mladém věku a konečně proč ne, vždyť byl taky někdy mlád. Aby těm dvěma nebylo smutno, je tu ještě obelisk císaře Viléma a ještě jeden, ten je určen padlým z I. světové války. Všecka tato díla mají na svědomí: Korpsstudenten im Kösener S-C. Musel to být ale bohatý spolek. Jaké bylo jeho poslání?

Vracím se za soumraku domů s mnoha pěknými dojmy a vzpomínkami. Přeji si, abych měl podobných výletů více. Na tomto výletu mluvil jsem s několika Čechy, zaměstnanými v Kösen v továrně a kteří byli v ZAČERNĚNO: zakázaném... ve vyšetřovací vazbě, byli podezřelí ze žhářství. Podle jejich vypravování, vězení KONEC ZAČERNĚNÍ byla místnost asi 3.25x3.5 m

a bylo ZAČERNĚNO. Je to přímo na náměstí v Halle ZAČERNĚNO v koutě místnosti a spal každý, kde chtěl, totiž kde mohl na zemi nebo ve stoje ZAČERNĚNO žádných kavalců či pryčén. O jídle totéž, ráno suchý chléb, oběd brambory a špenát, večere chléb. ZAČERNĚNO třebaže ZAČERNĚNO

Nebo druhý ZAČERNĚNO

Kamarád Hampl, holič od Mělníka, pracuje jako hol. pom. u jednoho místního holiče. Tedy Hampl dříve než přišel do Halle, pracoval 1.5 roku v Sudetech a teď již zde půl roku a dosud neměl žádnou dovolenou Z (třebaže byl doma ... asi dva dny). Tedy žádal dovolenou, šéf mu ji však nechtěl dát, proto šel Hampl na „Arbeitsfront“, kde mu slíbili pomoc. Sám úředník z A.F. zavolal tel. šéfovi a sdělil mu, že musí Hamplovi dát 14 dní dovolenou. ZAČERNĚNO (...o tom, že Hampl byl...) okamžitě zavolalo ZAČERNĚNO na lavici a ZAČERNĚNO nějakými důtZAČERNĚNO(kami..?) do konce ZAČERNĚNO (války. Tak se zde jedná s lidmi, kteří se ... spravedl... nikdo)

Jak jsem nyní po půlročním pobytu v Říši zjistil, nedostanu dříve dovolenou až po roce, tedy k novému roku 1944.

To má člověk chuť k práci, že je to hrůza, však podle toho všichni pracujeme.

Nyní již nikdo nemyslí na možnost úspěšného zakončení ZAČERNĚNO.

Až potud by se mohlo zdát, že náš pobyt v nuceném nasazení nebyl vůbec těžký. Každý týden výlet, poznávání nových krajů, měst, vesniček a života v nich. Jen nebýt toho, co zůstávalo utajeno, či o čem nikdo nesměl hovořit. Občany německé národnosti by takové věci vůbec nezajímaly, když šlo o cizí státní příslušníky, a právě o nich musím pár slov ztratit.

V Lázních Kösen potkávám skupinku Čechů. Sotva zaslechnu český hovor, hned se hlásím.

První obvyklou otázkou bylo: „Kde tady pracuješ?“ a následovala určitě druhá: „Odkud jsi?“ (Myšleno bylo kde jsi domovem v Protektorátě).

Sotva jsem vyslovil jméno nuceného pobytu v Halle, hovor převzali dva z nich. Halle prý poznali z té nejhorší stránky. Ve zdejší továrně vypukl před časem oheň a z jeho založení byli nařčeni mezi jinými i tito dva. Převezení byli do Halle do budovy okr. Soudu stojícím přímo na náměstí. Uvěznili je v místnosti asi 3,5 x 3,5 m a bylo do ní nacpáno 40 vězňů. V koutě bylo místo záchodu vědro a spát se dalo ve stoje, nebo kde byl kousek místa. V sedě u zdi, v leže sotva. Nebyly tu pryčny ani kavalce. Jen studená podlaha.

K snídani suchý chléb, k obědu brambory se špenátem, večere opět chléb. Všeho málo. Řadu dnů tu museli setrvat, než byla prokázána jejich nevina a rány které dostali jim už nikdo nevzal. Tolik z jejich vypravování. Ještě doma v posteli jsem měl o čem uvažovat. Bezmezný vztek i bezmocnost mnou lomcovala.

Od kluků jsem se také dozvěděl, že propustku do Protektorátu nedostanu dříve než po roce a já se těšil na léto. Bláhovec! To mám chuť do práce!

Pozorování života - zahrádky

Zde každá rodina má svoji zahrádku, toto pěkné zařízení však ve všech městech není. Zahrádka není velká, ale kousek zeleniny, pro Němce nepostr., tam může každý mít, nějaký ovoc. strom, které velmi obdivuji, neboť jsou velmi vypěstěné, a pár květin pro radost. Květinářství tak jako zelinářství a vůbec celé zahradnictví je zde ku podivu velmi vyspělé. Zde je opravdu radost dívat se na úpravu zahrad a krásnou vegetaci.

Fotografie z doby války. Josef Sýkora je vlevo.

Cirkus a film „Zlatá Praha“

30. 5. Další měsíc nuceného pobytu v Říši uprchl. Tuto neděli jsem prodlel v Halle. Dopoledne jsme hráli kopanou ve vypůjčených dresech v polobotkách, bačkorách nebo bosí. Za malý poplatek nám půjčili hřiště i s příslušenstvím, míč a dressy. Hráli jsme jen Češi mezi s sebou. Nešlo mi to tak dobře jako doma. Na Stentoru rozvinul plachty cirkus. A ne nějaký obyčejný, pracovalo v něm asi 60 Čechů, artistů i hudebníků. Odpoledne jsem byl s Moravákem Holubem v cirkuse „Belli“. U tohoto cirkusu je zaměstnáno 60 Čechů. Program byl dosti pestrý, koně, lvi, sloni, clowni, akrobaté se střídali stále. Největší úspěch měla skupina osmi Afričanů akrobatů. Dosud podobné věci jsem neviděl co dělali tito. Jeden stál a ostatních 7 na něm utvořili skupinu, stáli mu na ramenou a další zase na těch, co mu stáli na ramenou, jedinečné. Ve vzduchu dělali kotrmelce tak rychle, že se zdálo, že se ani země nedotýkají. Ale ze všeho byla nejlepší česká kapela, která stále hrála české písničky „Panímámo“, „Čtyři páry...“, „Jetelíček“, „Dřív než se rozloučíme“, „Kolíně...“, „My Prahu nedáme“ atd. My byli u vytržení. Mnozí Češi si tu s radostí zazpívali spolu.

Večer jsem byl v biografu, dávali film „Die Goldene Stadt“, jedná se o Praze. Děj se odehrává na Šumavě v národních krojích, pak se přeneso do „Nár. divadla, kde je právě dávána Prodaná nevěsta, tak že ji též kousek vidíme. Potom děj pokračuje na Hradčanech, odkud zejména scenerie Karlova mostu a Hradčan působí úchvatným pohledem. Filmu dodávají pŕívabu krásné barvy, neboť je tento film barevný. Při pohledu na krásný obraz před námi chce se nám zvolat to jsou naše Hradčany, hrud' se nám dme pýchou, neboť Němci jsou překvapeni krásou Prahy, protože mnozí ani nevěděli, že nějaká Praha vůbec existuje a nebo že snad dokonce předčí jejich německá města svojí krásou.

Týden prchl při hodně práce a připravovaný zájezd do Berlína je zde.

Hurá na Berlín, 6. 6. 1943

Jak asi vypadá hlavní město Říše? Bombardování města je téměř na denním pořádku a přilétají svazy stále početnější.

Riskovali jsme, ale vidět Berlín na kolenou jsme si nechtěli nechat ujít. Bylo to asi 150 kilometrů daleko, ale snad se tam nějak dostaneme.

Ráno v 7.30 vyjíždíme rychlíkem s holičem (?) Oldou Frýbou z Halle. Jedeme stále rovinami, lesy, loukami a močály. Zase rychlík, k prasknutí nabitý, odklepává své pravidelné staccato. Není tu k hnutí, kufry a zase kufry, a jeden člověk přilepen na druhém. Ti větší mohou alespoň dýchat, ale ti malí si užijí... Nastupuje se někdy okny, dveře nepřijímají a jet chce každý. Ne však do Berlína, ale většina stále dál a dál, kamsi na venkov. Přeshlápnout z nohy na nohu možné není ani na okamžik. Zvednout nohu znamená, že se tam zasune okamžitě jiná, cizí, a co s tou zvednou? Nezbyvá než trpět, strašlivě trpět. V zákrutě se sypou rance, tašky a kufry cestujícím na hlavy a v chodbičkách to odnášejí zavalené nohy. Zvednout pak kufr je výkon nadlidský, jen kousíček prostoru je k tomu třeba, ale ten není. Ti, kteří nastoupili kdesi první sedí, ale vedle nich v kupé stojí další. Lidé se vzájemně hřejí, potí, ačkoliv teplo je i venku, mimo vlak. Jen kdyby se mezi to nemíchali vojáci se zbraněmi na krku a ranci k neunesení, to asi zachraňovali kořist, kdesi na Východě poctivě ukradenou. Jedni se možná vracejí z fronty, jiní z okupovaných zemí... Všichni nějak skleslí, včetně toho důstojníka v naleštěných holínkách. Tady byli všichni ti superlidé zbaveni kouzla.

Domorodci necestují pro zábavu či za poznáním, shledávají své rozvrácené rodiny, muži se vracejí s nadějí k rodinám, a přesto prožívají muka, zda se sejdou s těmi, za kterými jedou. Ženy s dětmi hledají útočiště u známých a příbuzných, ač nevědí, zda nejdou z bláta do louže. Všichni jsou zde krotcí, neškodní, ustrašení. I ti, co přijíždějí z fronty na dovolenou či na léčení, vidí život v plné realitě, ač je to za frontou.

Telegrafní sloupy utíkají dozadu, kolem tratě se rozkládají bažiny, lučiny, březové hájky plné vřesu. Toto si však všímají zřejmě jen tři Češi. Jen aby byl už konec této cesty, myslí se všichni. Naše štěstí, že myšlenky jsou majetkem jedince.

Kolem trati se pase dobytek, koně, krávy a v polích srnky. Přijíždíme k Berlínu a již stopy po náletech anglo-amerických letců se objevují. Jednotlivé vilky a rod. domy jsou úplně nebo částečně... Konečně začínají kolem trati přebíhat osamocené vilky, a to dává jistotu, že se blížíme srdci Německa. Ve velkém začínají rachotit výhybky, později začnou skřípět brzdy a pomalu stavíme.

Prvé znamení, které nás opravňuje k tomu, že jsme v Berlíně, je nápis na nádraží hale „Berlin – Anhalt“, který vidíme již z vlaku. Přivítán v Berlíně jsem byl budovou Anhaltského nádraží, které neudělá dojem na žádného, tak jako neudělalo valný dojem na mě. Nádraží Anhalt plné špíny, prachu, páchnoucí kouřem, a davy lidí deroucích se ven, a ještě více těch čekajících na ten jejich vlak. Lidé se vyřítili z vlaku mezi ty, kteří chtějí odsud. Zase hlava na hlavě, v rukách rance, kufry, ruksaky. Jen nám se jde dobře. Jsme volní s rukama v kapsách a s kouskem chleba mazaného umělým tukem.

Nádraží samotné je jako všechna nádraží na světě. Jsou to proudy lidí více méně vyjevených, v jejichž vyvalených očích můžeme čísti, je-li to venkovan či domorodec. Musíme dávat pozor, abychom neupadli přes nastavený kufr či odpočívající Freulein s vyčesanými vlasy vzhůru, tak zvanou „Entwarnung“ (odvolání poplachu) (?) účesem, neboť tito lidé odpočívají po každých třech krocích, aby se při té příležitosti podívali hned do kapsního zrcátka zjistiti svůj poněkud delší jzdou zmuchlaný zevnějšek. Další partií jsou vojáci spěchající na dovolenou, ti září štěstím ověšení ke své výstroji ještě celou řadou balíčků a balíčků, a připomínají nám Mikuláše. Tito stále spěchají, aby již mohli obejmout svoje manželky či vyvolené. Boj o místo v našem vlaku nastal nanovo, tady není konečná. Kdosi je už napůl uvnitř, ale dál ani centimetr. Boj o místo zuří v celém vlaku, je jasné, že všichni nepojedou. Dítě se dostalo dovnitř oknem, ale matka je stále ještě daleko od dveří. Co teď? Zoufalý průvodčí pobíhá kolem vlaku, čas odjezdu se blíží a dveře nejde zavřít.

Nádraží Anhalt před bombardováním

Nádraží, ač je zatím nedotčené, to je veliký cikánský tábor, všude rance, balíky. Lidé sedí na kufrech i na zemi, k smrti unavení. Čekají na ten svůj vlak. Tady je vidět, co dokáže válka. Kufry naplněné k prasknutí nelze unést. To je dav bezmocných človíčků, ještě včera tleskajících každému slovu Vůdce. Za takové situace v době míru bych se asi choval zcela jinak. Nepřihlížel bych beznadějnému postavení mnohých, vždyť jsou to také lidé.

Nad tímto shonem se klenou zakouřené špinavé nádražní haly, zakončené starou nijak zvlášť úpravnou nádražní budovou.

Srdce Německa, čtyřmilionový Berlín na nás nijak nezapůsobí, vystoupíme-li z Anhaltského nádraží. Již anhaltské nádraží, stará budova, dnes důsledkem války hodně špinavá, nedosahuje té rozsáhlosti, jaké jsem očekával.

Ruiny nádraží Anhalt po 2. světové válce – skica podle fotografie

Ušmudlané, zakouřené nádraží, plné špíny, je za námi. Stále ještě nepoškozené. O ulici dál už tomu bylo jinak. Trosky a zase trosky, jen komíny ční vzhůru nad rumištem, ty vydrží nejvíce. Tohle bývala Leipzigerstrasse. Tady už nic nedýmá, byla to precizní práce Západních letců staršího data. Z bývalých budov jsou jen hromady, mezi nimiž je uklizena ulička, aby lidé alespoň projít mohli. Tady sedí žena s hlavou v dlaních, jiná poponášá kufř po třech

krocích a zoufalým zrakem hledá spásu. Procházíme kolem hromad kamene, prken, skla i kousků nábytku a najednou uprostřed ulice jsme uvedeni téměř do šoku. Zpod několikametrové hromady kamene se ozývá reprodukováná hudba. Je to možné? Přizemí jako zázrakem nebylo dotčeno a uneslo všechny sutě. Místo okna otvor, nikde žádný východ. Ti obyvatelé zřejmě museli vylézat jen tím otvorem. Tady nebyl přímý zásah, jistě bořila tlaková vlna. Z vyčnívajícího komína se linul kouř. Okenní otvor je zatažený záclonkou, za ní kvetou muškáty. I v takových podmínkách se tu bydlí. Pod sousedním domem jsou pohřbeni lidé, nikdo k nim ale nemůže. Není na ně čas, aby byli čestně pohřbeni na místa k tomu určená. Až jednou, až bude čas...

Na konci ulice dům horizontálně přeseknutý, podlaha prvního patra visí na kousku zdi a tak z ulice nahlížíme do bytu, který však není odnikud přístupný. Na zbytcích zdi tapety, u dveří dnes už nikam nevedoucích stojí skříň. Všechno ostatní asi sjelo po našikmené podlaze. Vstoupit na ni ani po žebříku není možné, protože by se na ní člověk neudržel, jak je skloněná, nebo by spadla celá. Jediná ulice, a jaké otřesné zážitky! ... *tři schody vedoucí do něho. V celém městě není jedna střecha celá, každá má tašky rozbité od střepin z protiletadlových střel. Jdeme také po ulici a na okně kvetou květiny a vevnitř hraje radio a podíváme se nahoru a vidíme, že to byl vysoký dům, horní část je úplně shořelá, bez střechy, ale spodní strop to vše vydržel, proto se zde dále bydlí, neboť je ohromný nedostatek bytů.*

Berlín po náletu – skica podle fotografie z 2. světové války

Berlínský zámek však stojí v plném majestátu, nepoškozen. Spréva jej obtéká stále stejným rytmem po dobu několika tisíciletí.

Berlín – královský zámek a kurfiřtský most

Někdy ve 12. století tu vznikla slovanská osada, a ta dala městu základ. Před zámkem jezdecká socha císaře Viléma I., a zde nás domorodý válečný invalida nutí, abychom vystoupili na piedestal císařovy sochy, že nás vyfotografuje. Dali jsme zálohu na fotografie a v duchu si říkali, že jsme mu dali sociální podporu. Slíbil, že za dvě hodiny se na stejném místě sejdem a on už přinese hotové fotky. Naletěli jsme? Asi ano. Kdepak, byla to solidní firma, on přišel a fotky přinesl. Tenhle kout města zůstává nepoškozen. Dóm s pěti věžemi, obestaven svatými, nás zve. Jako myšičky vstupujeme dovnitř a snažíme se být co nejméně nápadní. Přežije padesáté výročí svého založení? To je otázka, na niž teď není odpovědi.

Berlín – dóm, staré muzeum

Do budovy sousedního slavného Pergamonu musím kluky hnát téměř násilím. Pergamon, Pergamon, to jim nic neříká. Pak chodíme uvnitř žasnoucí po špičkách, vždyť jsou tu soustředěny vykopávky z doby před narozením Krista z Egypta, Mezopotámie, Řecka atd. Zato víc zájmu kamarádi projeví o Zeughaus, muzeum zbraní z I. světové války a nemohli se odtrhnout od kanónu se štítkem Škodovy závody Plzeň. Bylo prý ukořistěno v r. 1941 na Východní frontě. Mezi tím sochy německých císařů a nezbytné uniformy. Pro mě to byla

škoda času zde stráveného. Zbraně, zase zbraně a ještě zbraně, což patří k německému národu.

Berlín, národní galerie

Navštívili jsme i obnažený kostel sv. Hedviky. Chybí mu půl střechy, vyhořel. Pod Lipami jdeme kolem opery, univerzity, hrobu neznámého vojína. Na druhé straně dosud visí tabulka, že je zde sovětské velvyslanectví. Nezbylo času ji sejmout. Že by byli tak předvídaví, že to zase bude jednou potřebné?

Berlín

Hlad nás nutil vstoupit do hotelu, kam se nám příliš nechtělo. Hotel Paris se nám zdál příliš honosný a visela i otázka, budou zde Ausländeri obslouženi? Obsluhuje nás, kdo jiný než Čech. Po polévce servíruje ledvinky s bramborem. Nejdřív miska s vodou, k čemu, divíme se. Pak neloupané vařené brambory. Další záhada, co s tím? Rozhlížíme se kolem a tu nacista s lampasy a vyznamenáními v misce si omývá ruce, napichuje bramboru na vidličku, loupá a odpad ukládá na další prázdnou misku. Děláme to také tak až se dobereme k tomu, že se to

smíchá s omáčkou a dobrou chut'. Hotel prý nemá personál, vysvětluje vrchní Jarda, takže samoobsluha.

Berlín – Brandenburská brána

K Brandenburské bráně je co by kamenem dohodil. Je tomu tři dny, kdy tu za noci byla prováděna planýrka Pařížského náměstí. Kouř čpí, prach poletuje a brána nezúčastněně zevluje. Za ní v parku Vítězný sloup se schovává v jakémsi obložení, je zabalený do zelenkavé sítě. Ten musí zůstat zachován, symbol německých vítězství, nedej bože, aby ho někdo zbořil. Je přece symbolem vítězného tažení. Maskovací síť ho ale sotva zachrání.

Vítězný sloup v Berlíně

Mrazí nás po zádech. My se sem cpeme a nevíme dne ani hodiny. Nerozvážné mládí. Elektrickou drahou kolem Sportovního paláce, kde Vůdce bouřival proti Československu i Benešovi svou strohostí zaujmout nemůže až na ty výhrůžky, ozývající se občas zevnitř. Věhlas paláce rostl s počtem projevů vůdce. *Elektrikou jsme jeli kolem „Sportpalast“ – tolik pověstný palác, odkud jsou vysílány skoro všechny projevy vedoucích osobností Říše. Z vnější strany zapůsobil na nás palác svojí ubohostí..*

Zkoušku jsme provedli i jízdou U-Bahn, tj. podzemní drahou i jízdou drahou nadzemní, kterou u nás doma nemáme.

Říšské kancléřství podobné železobetonovému krytu, omítka šedavá, špinavá, žádný palác. Stráže vpředu, vzadu, na střeše a kdoví kde ještě. Tady se moc rozhlížet nebudeme, raději pryč odtud, abychom se nestali v očích stráží špiony. *Zpáteční cestu k zámku jedeme „U Bahn“ podzemní drahou. Je to zařízeno jako na dráze – u vstupu do podzemí se musí koupit jízdenky a po ukončení jízdy zase odevzdat. Jedou tyto vozy velmi pěkně, rychle a tiše. Vystupujeme u Potsdamského nádraží a jdeme pěšky k zámku kolem Státního divadla a Francouzského domu. Nyní se dáváme po Unter den Linden a odbočujeme potom do Vilhelmstr. a jdeme k říšskému kancléřství. Také tato budova z vnějšku nijak nevyniká. A konečně již večer zpět pěšky na Anthaltské (?) nádraží, odkud odjždíme rychlíkem zpět do Halle. Jedeme pěkně, neboť první zastávka byla v Halle a je to 170 km. Tento výlet byl krásný a ne zvlášť drahý, stála mě cesta 160 k.*

Berlín – nové říšské kancléřství

Cesta zpátky v samém večeru byla přece jen snesitelnější, stáli jsme celých 170 kilometrů, ale alespoň na vlastních nohách a dalo se dýchat. Kus cesty i sedíme a já mám vedle sebe jakousi Brunhildu, takže srážka s ní by byla rozhodně příjemnější než ta ranní s vojákem a jeho esšálkem na ruksaku.

Rychle uběhl týden a zase nastupuje tolik oblíbená neděle.

Cesta do Ga-Pa, dovolená, 12. 6. 1943

Tentokrát začínám již v sobotu s mým výletem.

Poslední pracovní směna končí, vše je na cestu připraveno a hajdy na rychlík směr Mnichov. Jedu bez všech zavazadel a to bylo mé štěstí. Jinak bych se do vlaku nedostal. Ti, co měli na nástupišti větší zavazadla, zůstali na peroně a museli čekat na ranní vlak a přitom neměli jistotu, že z Halle vůbec odjedou.

V sobotu 12. 6. nastupuji do rychlíku Berlín – Mnichov. Již je 21.45 hodin když vlak opouští Halle. Rychlík je strašně přeplněn, několik lidí zůstalo na nástupišti, prostě se do vlaku nevešli. Jedeme přes Merseburg, Weisenfels, Naumburg a již padá tma, tak již dál nic nevidím, třebaže stojím u okna. Dále přichází Jena, Norimberg, Augsburg a konečně Mnichov.

Rychlík odjížděl přesně a přes Delitsch dál na Lipsko. Projíždíme Merseburk, Weisenfels, Naumburk, nestavíme nikde, ač jsou tato města dost velká. Všechny vozy obsazeny a už v Lipsku bylo nutno spoluzavazadla nakládat okny. Cestující se pak snáz do vlaku dostali. Někde i děti nastupovaly neobvyklým vchodem – okny, když se našel dobrovolník, který uvnitř vlaku takovou bagáž přijímal. K hnutí nebylo. Protlačil jsem se na chodbičku, dál to nešlo. Rance, balíky, lidé, vše prchalo kamsi na jih. Stál jsem u okna a ani jsem si nedovedl představit únavu, jaká asi přijde za jedenáctihodinový pobyt v takové pozici, když jen těžko se dalo přešlápnout z nohy na nohu. Vlak dojel za Altenburk a spěchal k Regensburku, ale nedospěchal. Jakási menší stanice náš rychlík odsunula na vedlejší kolej. Tady jsme přece stavět neměli. Je trať poškozena bombardováním? Kdy vyjedeme? Proč tu stojíme? Nenašel se však nikdo, kdo by dal odpověď. Nikdo nechtěl vlak ani na chvíli opustit, co kdybychom se zase rozjeli. Poledne se převalilo a naděje k odjezdu stále žádná. Neuvěřitelné se stalo skutkem. Slunce se pořádně naklánělo k západnímu horizontu a my měli být s večerem v Mnichově. Důvod byl zcela jasný, když kolem nás projelo několik vlaků s vojenským

kontingentem a materiálem. Mnozí hladověli, když nepočítali s takovou dlouhou cestou. Žíznilo ale všichni a kdo jen měl s sebou jakoukoliv nádobu, tu naplnil vodou ze studny, stojící vedle nádražní budovy. Regensburg byl posledním místem skýtajícím výhled z okna vlaku na opět utíkající krajinu.

Pak vše zahalovalo šero a tma. Rychlík svými koly odklapával ujeté kilometry i čas, oči se zavíraly, až se zavřely docela. Ve stoje to šlo špatně, každá sebemenší zákruta porušovala rovnováhu. To v sedě na podlaze na rozloženém kabátě, to byla jiná! Kdo koho podpíral tam dole těžko poznat. Snad voják rekonvalescent jedoucí se domů léčit, snad nějaká žena, nač o tom přemýšlet. Teď jsme si byli všichni rovni.

Vlak téměř nezastavoval, nikdo tedy nevystupoval ani nepřistupoval a tak se přehoupala půlnoc.

Až když se ozvalo silnější duté klepání jako do prázdného sudu, no ano, to je přece most přes Dunaj. Co z toho, když všechno zůstávalo ukryváno ve tmě zatemňováním. A pomohlo to?

Tuhletu otázku nebylo nutno komentovat, když nepřítel svůj cíl vždycky našel a podle potřeby si na něj stejně posvítil.

První svítání na východě zase trochu probudilo aktivitu cestujících nejen ve věcech osobních potřeb, kdy musela vstávat celá řada spáčů na zemi ještě rozložených. Současně bylo jasno, že se blíží bavorská metropole Mnichov. Je brzké ráno, odestál jsem asi 515 kilometrů. *Již z Augsburgu se zase rozednilo, neděle ráno 13. 6. Celou cestu jsem stál nebo seděl na topení v uličce. Do Mnichova jsme dojeli v 6.15 hod., když jsme ujeli 515 km.*

První mojí starostí v Mnichově je obstarat t. zv. Zulassungskarte, bez níž by mě po dobu svátků nepustili do rychlíku. Dostal jsem ji ihned a proto již asi o 7. hod. ranní se pouštím z Hlavního nádraží na prohlídku staroslavného Mnichova.

Mnichov

První cesta vedla k pokladně, kde jsem žádal povolení zpáteční jízdy. Dostanu ho? Dostal. Teď mám potvrzení, že mé úmysly jsou mírumilovné, že se hodlám zase vrátit na pracoviště v Halle, což zakrývalo všechny ostatní úmysly. Od sedmé ranní turistuji po městě.

Nejbližší okolí nádraží mne trochu zklamalo. Žádná mimořádná výstavba.

Mnichov

První kroky mě zanesly na nedaleké náměstí zv. „Karlsplatz“, dále na Baron von Epp platz, kde není nic pozoruhodného. Zde je již vidět spousta bavorských krojů. Přes Neuhausserstr. vedou mé kroky na Max Joseph platz. Jdu kolem starých budov, několika kostelů, které byly stavěny bez věží, jdu kolem Dómu, který je vyhořelý a zčásti zbořen. Na „Max Joseph platz“ stojí jeho bronzová socha a divadlo zvané „Hoftheater“, to je „dvorní divadlo“. Dále ke hrobu neznámého vojína na „Odeon platz“. Vedle hrobu, kde je čestná stráž, stojí pěkný kostel z r. MDCCLXVII. Dále na náměstí stojí velká jezdecká socha „Ludwig I., Koenig Bayern“ a pěkná brána postavená Ludwigem I. v r. 1850 a nese nápis „Den Bayerischen Herren 1850 Ludwig I.“.

Pohled na Mnichov

Pak nejdříve Karlovo náměstí, následuje druhé Barona von Epp. Bavoračky se představují v zelenočervených krojích, starší mužské ročníky zase v blýskavých kožených mini kalhotách, bílých podkolenkách a „Jäger“ klobouku s velikou štětkou. Mluví sice německy, ale já jim příliš nerozumím, je to komolenina.

Náměstí Maxe Josefa už dokazuje, že město je starodávné a má náležitý lesk. Paláce s bohatou architekturou i známá pivnice, kde Vůdce začínal budovat svou kariéru.

Mnichov – Mariánské náměstí

Mariánské náměstí, stísněné ze všech stran, dávalo tušit původní základ města. Budovy zemského soudu i staré a nové radnice dokazovaly majestát i velikost města. Jen budova německého umění, svým rozsahem mimořádná, svou strohostí veliký dojem neudělala. Pak tu byla bibliotéka s rovnou střechou a na ní nastavená protiletadlová děla, což bylo velmi kuriózní. Divadlo, kostely, památník padlým.

Mnichov – Mariánské náměstí s radnicí

Mnichov – Mariánské náměstí

Nejvýznamnější církevní budovu „Kostel paní Frauenkirche“ jsem vynechat nechtěl. Mnohé kostely byly stavěny bez věží, ale kostel Panny Marie věže měl a už nemá, na svědomí je mají západní letci. Ani nebylo třeba dveře otvírat, ty zcela chyběly a chyběla i část chrámového zdiva. Kdy bomba zasáhla kostel jsem se nedozvěděl, ale muselo to být již dříve, když okolí bylo náležitě uklizeno, vnitřek chrámu však zůstal ve stavu, jaký způsobil nálet. Velká chrámová loď je bez střechy a jedné postranní zdi, ostatní ční vzhůru jen z poloviny. Nejvyšší část je tam, kde stával oltář. Ten je zcela zdemolován a dřevěný kříž se opírá o protější stěnu, kde místo oken zejí jen nesouměrné otvory. Kolik asi umělců, řemeslníků po dlouhý čas tvořilo tento monument katolické moci a slávy - a stačila jedna bomba, aby zbytky střechy zasypaly všechny pozlacené andělíčky. Ty trosky byly totožné s jinými, ať obytných

domů či vznešených veřejných budov, a přeci tu bylo něco mimořádně působivého. Byl to ten kříž značných rozměrů, výšky snad patnácti metrů, jehož rameno stálo opřeno o boční zeď a druhé čnicí vzhůru k otevřené obloze připomínalo zraněného hledajícího oporu.

Každým okamžikem se kostel mohl zřítit, možná větší závan větru by stačil. Byl jsem velmi překvapen tímto divadlem, protože nikde v okolí nebylo stop po bombardování. Byla to snad ojedinělá náhoda, že právě chrám se stal terčem.

Mnichov – dominuje kostel Frauenkirche vlevo

Věže kostela Frauenkirche před náletem

V kostele jsem postál a chvíli takto rozjímal, ale pak jsem si uvědomil, jak málo času na prohlídku města mám, a vydal se na další pout'. I když jsem utrmácený po cestě a nevyspalý, počasí mi přeje a tohle město přece musím vidět. Loučím se pohledem s ubohým kostelem a hledám další pamětihodnosti.

Kostel Frauenkirche s radnicí

Na dalším náměstí socha císaře bavorského Ludvíka I a po pár krocích stojím před jakousi branou, snad vítězným obloukem, kolem akademie věd a zahybám k muzeu, kde se intenzivně pracuje, v sutinách jsou vyhrabávány exponáty.

Mnichov - Odeonsplatz

Jsou tu i místa zakrytá maskovacími sítěmi a umělými stromy. Umělecká galerie je také mimo provoz. Zde jsem se málem zasmál tabuli, jež hlásala: „Žádný národ nežil déle, než doklady jeho kultury. 11. říjen 1935. Adolf Hitler.“ Tohle přece nemohlo být z jeho hlavy!

Vedle nás zaujímá velká budova Akademie Věd a umění, na jejíž střeše jsou lehká protiletadlová děla. Zde je město velmi poškozeno, bombardováním tato čtvrť byla zvláště těžce zasažena. Vracím se a jdu vlevo k Museu, před nímž je hrob neznámého vojína, celý pod zemí a přikryt umělou sítí. Museum je uzavřeno, neboť má také jednu bombu v zadní části. Zde jsou celé bloky domů přikryty ochrannou sítí a na náměstích stojí aleje umělých stromů proto, aby se obraz pro letce změnil. Opouštím park před museem a jsem u umělecké galerie. Je též uzavřena. Toto je úplně nová jednoduchá a velká budova, na níž je nápis „Kein Volk lebt länger, als die Dokumente Seiner Kultur“. 11. Sept. 1935. Adolf Hitler.

Dům německého umění v Mnichově

V sousedství je malá budova „National museum“. Dále jdu po pěkném mostě, přes ostře tekoucí řeku, nad níž na protějším břehu stojí pomník vítězství, avšak jaká ironie, pomník vítězství, ale ukryt před nepřátelskými letadly v umělých sítích.

Město zmlklé, ospalé, opuštěné, skoro mi ho bylo líto. Potkat auto byl zážitek nevšední, snad i proto, že je den nedělní. Ani děti po městě nepobíhají.

Z Mnichova

Jdu odtud přes park po nábřeží k reprezentativní budově, stojící vysoko nad řekou, je to dům „Výstava mnichovských umělců“ (Ausstellung Münchener Künstler).

Bohužel tohoto času též zavřeno. Vracím se zpět přes další most z hlavní části města na ulici Maxmilianovu, je to nejlepší mnichovská ulice, na níž je veliký pomník Maxmiliánův a ke evang. kostelu sv. Lukáše a mířím přes další most. Znovu na druhý břeh řeky k moderní rozlehlé budově „Deutsches Museum“.

Mnichov s řekou

Odtud se vracím a jdu na Viktualien – Markt, který je přímo nabit starými historickými budovami a k nedaleké radnici, lepší radniční budovu jsem dosud neviděl. Čekám na orloj na 12. hodinu, avšak mám zase smůlu, orloj je rozbit. Čekací dobu vyplnila dechová hudba S. S. sboru, která koncertovala na radičním nádvoří.

Pohled na Mnichov

Historické stavby byly soustředěny na „Viktualienmarktu“. Vracím se na opakovanou prohlídku nové radnice, kde orloj čas neodměřuje a vyhnala mne odtud kapela SS – děkuji nechci. V nedalekém hostinci obědvám. Po obědě se vracím na nádraží a jdu do poslední části města, na severozápad, kolem pěkného kostela k „Ruhmeshalle“. Hledám turistickými průvodci vychvalovanou Bavarii, což je veliká kovová socha ženy se lvem u nohou a kolem desítky soch zasloužilých Bavoráků. Socha Bavaria je teď tedy objektem mého zájmu. Ta Bavaria je vlastně jen pár metrů (asi 20) vysoká rozhledna. Po schodech vnitřem sochy lze vystoupat do hlavy a odtud pohledět na město. Výstup vnitřkem sochy byl odměněn výhledem na město a pak pohledem na zasněžené štíty Alp. Až se tep zrychlil při pomyslení, že je mám už skoro na dosah. Mohl jsem si výhled vychutnat, v tuto denní dobu se na mne nikdo netlačil.

Je to asi 20 metrů vysoká kovová socha, znázorňující vítěznou ženu a vedle ní lev. Uvnitř vedou schody až nahoru a malými okénky možno se podívat na město. Slouží jako rozhledna, ovšemže jsem tam byl. Kolem sochy je hala, v níž je asi 80-100 bust významných umělců. Vracím se k nádraží a procházím tunelem asi 250 m dlouhým, vedoucím pod nádražím, k budově býv. Bavorského ministerstva dopravy, nyní různé kanceláře.

Mnichov – socha Bavárie

Severozápadní část města má hodně zeleně, ale málo pozoruhodností a navíc je tu docela pusto.

Mnichov

Teprve na nábřeží Isaru jsem se mohl přesvědčit, že bomba na kostel nebyla ojedinělá. Ve vodách řeky, vzhlížející se Maxmiliáneum na řadě míst pobořené to dokazovalo. Právě pravý břeh řeky nesl stopy odvetného úderu za násilnosti napáchané třeba ve Varšavě.

Mnichov - Maxmilianeum

Od řeky Isary už bylo vidět zasněžené špice a štíty Alp, i když ještě ve vzdáleném mlžném oparu. Až se tep zrychlil při pomyšlení, že je mám už skoro na dosah.

Město se mi vcelku líbilo, nejlépe ze všech dosud poznanych německých měst.

Pohled na památku z Mnichova

Dále do Ga-Pa

Co je jeden den k poznání města, když ještě musíš dorazit do Garnisch Partenkirchenu a to je také ještě pěkný kousek cesty. Městečko zimních olympijských her z roku 1933 láká, a tak už po obědě ujíždím osobním vlakem za ním.

V 15.20 nastupuji do osobního vlaku a odjíždím do Garmisch Parkenkirchen. Je to cesta dlouhá rovných 100 km. Cesta pěkně ubíhá, neboť vede stále přes lesy a louky, na nichž se pasou stáda dobytka a na různých místech se dobývá rašelina. Jedeme kolem jezera, kde nedohlédnout druhého břehu, vidím prvně kulatou vodu. V pozadí se začínají nořit jako z mlhy hory, jsou to Alpy.

Pohled z Alp

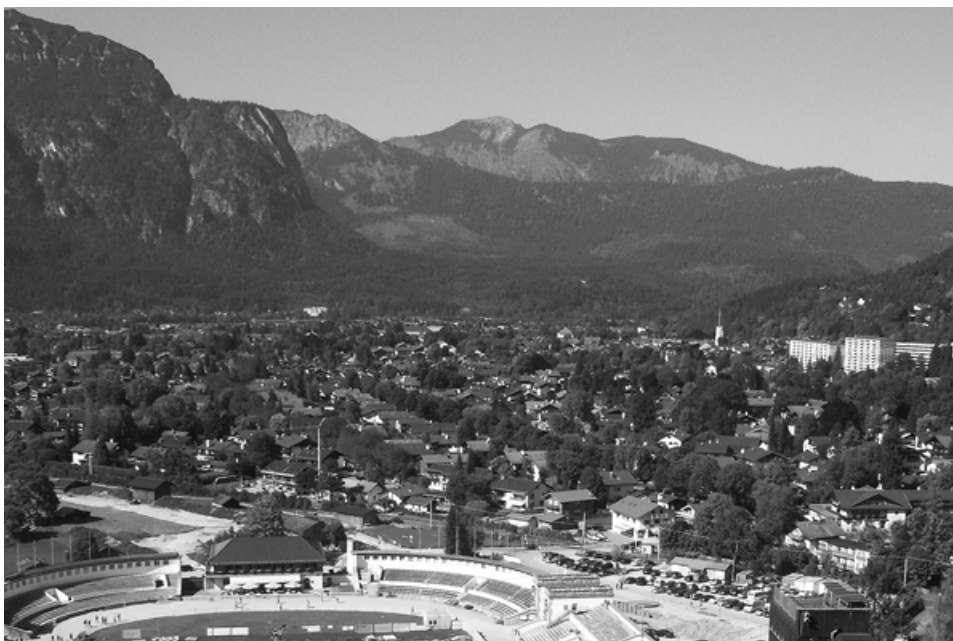
Pomalou se blížíme k těmto velehorám. Jedeme krásnou pahorkatinou, samými loukami a lesy. Nespočetná jezírka a rybníky, kolem nich louky a pasoucí se stáda působí kouzelně. Vše nese bavorský ráz, obytná stavení, většinou dřevěná, rozsetá jednotlivě po lukách a lesích jsou jako houby, neboť vidíme jen střechy ze svěží zeleně. Konečně jsme se přiblížili a vlak se vine jako had mezi velikány, horami. Nevím, v kterou stranu se z vlaku dříve dívat, vpravo, vlevo, dopředu či dozadu, všude tolik krásy. Hory jsou odspodu zarostlé smrkovými stromy. Výše je kosodřevina, potom jen holé skály s divokými průrvami, což působí nezkrotnou silou a v homolích těchto hor, nejsou-li právě ponořeny v mracích, vidíme ještě sníh, který tam zůstává snad přes celé léto. Zde dosahují Alpy 3000 metrů. Údolí, potoky, lesy a hory se střídají a představují v plné nádheře.

Za Mnichovem trať kroužila podél Starhenberského jezera s modravými vodami do nitra Alp. Nechtělo se rozloučit, drželo se nás dlouho. Zaplat' Bůh, tady mohu pohodlně posedět a dát odpočinout tělu po probdělé noci a uchozenému městem. Touha po poznání byla příliš silná. Vlak stoupá, ornou půdu nahrazují louky s černobílým skotem. Vody jezera místy dokládají, že země je kulatá, břehu nedohlédneš. Hory se přibližují každým ujetým kilometrem a věru jich není málo. Kolem domků jsou narovnané štopy rašelinových buchet, budoucího topení. I po druhé straně trati se objevují jezírka, mokřiny a bažiny. Konečně přichází poslední malé nádražíčko, vlak i já zde končíme. Pak jsem čekal jakýsi zázrak – Garnisch Partenkirchen. Vysnil jsem si město utápějící se v samých superlativech, vždyť se tu konaly olympijské hry, šlo o Mekku sportovců, a to samo o sobě vyvolávalo gloriolu nadpozemskosti.

Skutečnost. Jiná než moje představy.

Ga-Pa, 13. 6. 1943

Konečně náš osobní vlak staví v Garmisch Partenkirchen. Toto jméno je známé všem sportovcům z dřívějšíka. Před několika lety bylo Garmisch Partenkirchen mekkou všech sportovců, neboť se zde konaly olympijské hry, největší sportovní podnik světa. Nevelké, ale velmi úpravné městečko snad s asi 2000 či 3000 obyvateli je rozloženo v údolí mezi několika horami.

Garmisch-Partenkirchen

Maličké, úpravné nádražíčko Ga-Pa. Vysoko nad nádražím se vzpíná skokanský můstek lyžařů a za ním ještě mnohem a mnohem výše hora Zugspitz. Poměrně pozdě jsou zde v plném květu pampelišky, louky jsou víc žluté, než zelené, a tam vysoko se třpytí v odpoledním slunci sníh. Z vlaku vystupují nalahko oblečení lyžaři, zřejmě důstojníci Wehrmachtu, na něž se zákaz dovolených zřejmě nevztahuje.

Městečko nemá ulic v tom pořadí, jak je známe odjinud, jsou tu jen jednotlivé vily, usazené v zeleni zahrad. Jsou to jen hostince, pensiony a ozdravovny. Hned u nádraží stojí hokejový stadion. Celý je postavený ze dřeva i tribuny. Dále jsou zde dva lyžařské můstky a plavecký stadion. Vše pěkně upravené. Městečko má několik maličkých opravdu horských kostelíků. Domorodci zde nosí do jednoho tyrolácké kroje, muži krátké kalhoty, vyšívaný kabátek a nezbytný klobouk s odznaky a fedrpušem. Ženy ovšem také v pestře zbarvených krojích. Je zde spousta návštěvníků a mezitím se klidně po ulici procházejí krávy se zvonečkem, volně se pasoucí kolem silnice.

Již je sedm hodin večer, když usedám do trávy, abych si odpočal, neboť nemohu únavou dále. Asi po hodině se zvedám a putuji od hostince k hostinci marně sháněje pokoj či jedno volné lůžko pro blížící se noc.

Domýšleje se, že asi den brzy skončí, jen co se slunce schová za vrcholky, nastal čas myslet na realitu a hledat nocleh. Snad každý druhý dům je restaurací, hotelem nebo ubytovnou. GA-PA není obvyklou osadou soustředěnou kolem náměstí, jsou to rozházené budovy v údole, buď u silnice, nebo také třeba sto metrů od ní v lukách. Marně se pokouším zajistit si nocleh, ať už před potokem Loisachem nebo za ním, všude je obsazeno. Sedím na louce s hlavou mezi koleny, kolem procházejí krávy se zvonečkem na krku docela samy, bez opatrovníka. Kdybych se já alespoň do takového chléva dostal! Po silnici jdou tři mládenci a mluví mou mateřštinou. Jsou zde nasazeni a bydlí na lágru. Snaží se mi pomoci a berou mě do lágru. Ještě na dvoře mne zachytí vedoucí lágru a než bys řekl švec, jsem zase venku za branou, škoda té ztracené půlhodinky. Znovu zkouším hotel za hotelem, vše marně. Zase potkávám několik jiných Čechů a hlásím se k nim: „Kluci, poradte, kde je možno se vyspat.“ „To bysme taky rádi věděli, hledáme hotel nebo ubytovnu.“ Vysvětlil jsem jim, že dál hledat nemá cenu, tam jsem nikde neuspěl, a oni mi zase poradili, že neúspěšně skončili na straně druhé.

Snad bychom mohli noc prožít na nádraží? Kdepak, tam policie prý čtyřikrát za noc dělá šťáru. Notně se připozdívá a my jsme si vyhlédli dost vysoko v horách dřevěnou boudu, jakousi salaš. Byl to zoufalý pokus. Občas v louce potůček z tajícího sněhu není ani viditelný, a cítíme jej, až když nám teče do bot. Tma už nedovoluje najít dveře, jen těsně pod střechu je nejčernější, bude to asi okno nebo otvor. Vysazujeme jednoho z nás, ten zjišťuje, že je to otvor a skáče dovnitř. „Co tam je? Lidi nebo ovce?“ „Nic než staré seno nebo možná trochu hnoje,“ znělo tlumeně zevnitř. Stejnou cestou jsme uvnitř přistáli všichni. Ráno asi polezeme zpět. *V této honbě za noclehem jsem se sešel s asi 10 Čechy, kteří byli ve stejné situaci. Asi o desáté hodině táhneme tři, já a ještě dva neznámí kamarádi spat do dřevěné salaše za městečko. Našli jsme jednu volnou, totiž byla otevřena a nic v ní, tedy naše ložnice. Leháme oblečení. Ostatní Češi šli spát do nádražní čekárny. Dříve než jsme ulehli, jsme obdivovali krásu hor při západu slunce. Jsou nejkrásnější při východu a západu sluníčka. Homole se utápěly v růžových barvách, sníh se zbarvil do ruda a ostatní vše potemnělo, zeleň také ztmavěla, prostě úžasné.*

Pohled z Alp

Mám dojem, že sotva jsem usnul, už nás jeden z cizí trojice budil: „Pojďte se podívat, to jste ještě neviděli“. Trochu neradi lezeme ven už otevřenými dveřmi, roztresení chladem, a před námi se zjevuje překrásné divadlo. Slunce ještě za zenitem a ranní červánek se odráží ve špicích hor, sníh se barví do růžova i červena. Štíty vrhají stíny, pomalu se sklánějí a vzpomínám na některé fotografie vyvedené v barvách mnou tehdy pokládané za uměle provedené, tedy za kýče. Kdepak, to ráno překonalo všechno. Byla to pohádka, a kdybych už nic jiného neviděl, musel bych být spokojen s vynaloženou námahou. Náš hotel jsme opustili. Kam šli ti tři nevím, ale já jsem namířil směr Innsbruck. *Potom chrápeme do 4 hodin, kdy nás zima probudila a rozdrkotala zuby. Obraz krásy se znovu opakuje při východu slunce. O 7. hod. snídáme v nádražní restauraci, kde jsme se rozloučili a rozešli. Zde jsem se sešel s dalším Čechem od Nymburka a podnikáme společnou cestu do 60 km vzdáleného Innsbrucku.*

Již v 7.30 opouštíme Garmisch Partenkirchen a jedeme. Náš vlak ihned za nádražím začíná rychle stoupat. Několik zastávek a asi půl hodiny jízdy a jsme již ve výši asi 1000 metrů. Odtud je nádherný pohled do údolí pod námi, neboť trať vede po úbočích těchto velikánů. Kolem trati, kde jen trochu byla rovinka, stojí buď salaš nebo hostinec. Kde je možnost, pasou se stáda dobytka. Zde již začíná kosodřevina, necelých 1000 metrů nad námi již je hodně sněhu. Všude je plno výletníků, i lyžaře táhnoucí vzhůru potkáváme. Projeli jsme

asi 15 tunelů a stavíme v 9.30 v Innsbrucku. Zde se již těžko domlouváme s domorodci, neboť mluví docela jinak než Němci ve středním Německu.

Dál do hor ozubenou dráhou, zdá se, že neurčitým směrem, jednou k západu, po chvíli k jihu, pak zase chvíli na východ. Jak hory dovolovaly. Stále výš a výš, tam, kde se vrcholky hor svítily bílým závojem. V nevelkém vláčku několik lyžařů, snad dovolenců z fronty chtělo užít trochy sportu a potěšení z něj, než zase vezmou do rukou vražednou zbraň. Na jakém scetí stojí lidství? Kam se poděla staletí lidskými genii pěstovaná morálka? Co by tomu řekl Goethe, Heine, Bach a všichni ostatní?

Pohled z Alp

Tady bych ve vláčku s těmi lyžaři byl v názorech na etiku zajedno. Jak ohledupně pokládali lyže od určeného prostoru, jak uctivě si dovolovali, než přisedli. Přetvářka? Dvě tváře? Jak jen je taková změna možná? Vždyť to mohou být docela dobře příslušníci SS nebo soudci, soudící a odsuzující k smrti bez soudu. Sportovní oděv tohle všechno zakrýval. Tihle tady byli zcela jiní, i když na mě poznali, že jsem tu cizí dříve, než jsem promluvil. Žádná nadřazenost. Nabýval jsem přesvědčení, že bych mohl s nimi na Saalfeldu vystoupit, vyjet lanovkou na Zugspitze, že by mne přijali jako rovného. Na takové úvahy byl čas jen v tunelech, střídajících se jeden za druhým. Kratší, delší, ba i čtyřkilometrový, poskytovaly jedinou klidnou chvíli. Jinak se výhledy neustále měnily. Kvetoucí stráně už ležely hluboko pod námi, zatímco my tvrdohlavci, stále vzhůru. Hranice sněhu a ledu se přibližovala, stromů a porostů ubývalo, až podél trati zůstávaly jen hromady kamenných sutí, lavinou snesených do proláklín a strží a hlavně obnažená skaliska. Vrcholy horských štítů se stávaly bližší, důvěrnější, a moji spolucestující stále vzrušenější, nedočkavější.

Nejbližší vrchol Zugspitze bezmála třítisícový na dosah. Vláček supěl, vrzal a připomínal nářek nad tou námahou. Teprve na planině Saalfeldu si mohl klidně odfouknout. Ozubnicová lokálka mne vynesla do výšky 2 200 metrů nad mořem na Saalfeld, horské městečko pod Zugspitzí. Většina cestujících se vyměnila, jen málo jich zůstalo sedět na svých místech, málo bylo těch, co chtěli z Garnisch-Partenkirchenu do Innsbrucku. Jen ti noví chtěli do tyrolského krajského města. Jinam to tímhle zvláštním vláčkem nešlo. Příští stanice byla právě Innsbruck. Kolik ale to bude kilometrů! Nač stavět, když tu nikde domeček nevidět.

Jaký to byl v těch bouřných dnech tichý, pohádkový svět. Jediná uniforma po celé cestě a to byl ještě jen průvodčí. Žádné náklady kanonů na železničních vozech, žádné zoufalé ženy s dětmi opouštějící své domovy se zachráněnými věcmi svázanými do ranečků a ranců a jedoucí kamsi k příbuzným, kteří mají dosud střechu nad hlavou. Žádná letadla nad hlavou,

žádné vytí sirén. Do těchto výšek a míst ten nový pořádek snad neměl přístup, tady zůstalo všecko nedotčené. Jaký paradox, kde životní podmínky žádaly na každém jedinci maximální vypětí, všecko sdužovaly, tady nebylo zášti. Jak jinak tomu bylo dole, tam, kde zahrady plodily sladké ovoce, kde obilí zlátlo a vlnilo se v něžném vánku. Tam museli lidé umírat bez viny.

Odpočatá lokomotiva nesměle pískla, nevím proč, snad chtěla upozornit kamzíka zatoulaného na trať, že by se měl klidit. Možná, že to byl pozdrav přednostovi této horské stanice.

To nejnádhernější přišlo, když jsme sjížděli na druhou stranu hřebene hor. Trať se vine jako had po úbočích, tunel za tunelem, někde delší, jinde jen několik metrů, jak terén poručil. Zase zákruta vpravo, další dvě vlevo, tunel a pak nádherný výhled mezi vrcholky velikánů, mezi nimiž se válely šedé roztrhané plachty – mraky. Místy bylo lépe se dívat na štíty hor, kamsi do dále, než pod sebe do údolu. To byly srázy kolikasetmetrové, příkré, až se hlava točila. Pod námi hluboké rokly, srázy, kámen a zase kámen, místy sníh a sestupujeme do pásma lesů. Spíš jen pahýlů a kleče. Nejkrásnější výhled skončil v tunelu, aby další byl ještě krásnější, když se v hlubině objevovala modrá alpská jezera a jezírka, lemovaná svěží zelení. Po každém tunelu se kraj mění, rokly se objevují třeba na druhé straně vlaku, dole v údolích se začínají červenat střechy domků.

Pohled z Alp

Ani svačit se mi nechtělo, to bych přišel o kousek podívané, která se mi už v životě nemusí naskytnout. Zvláště v této době, kdy lidský život nemá nejmenší ceny.

Litoval jsem vláček cestou vzhůru, a ono to nebylo ani teď o mnoho lepší.

Nekonečný had vinoucí se údolím, stále zpěněný. Ten, jako pádící oř, avizoval konečnou, tedy vytoužený Innsbruck, bývalé hlavní město Tirol.

Innsbruck

Neveliký Innsbruck působí kouzelně. Město svojí výstavností nebo polohou zvláště nevyčnívá, avšak Alpy mu dodávají tolik krásy, nepopsatelné. Stojíme-li na náměstí, ze všech stran vysoko přes domy se na nás dívají tito alpští obři, jako by se na nás chtěli zřítit, zdají se tak blízké. Právě ženoucí se mraky utvořily jakési prstence ve výši asi 2000 metrů. Vršky hor se na nás dívají přes mraky, které je halí.

Jdu podél řeky Inn a přemítám při pohledu na strmé stráně hradby hor naklánějící se nad město, tak se alespoň zdá, že z toho místa, připomínajícího kotel, by nebylo úniku. Vlevo vztyčená mocná stěna Martinswand, vpravo pak v popředí menší kopec Isel za vlastním městem.

Insbruck

Řeka nesla vody ledovců a tajícího sněhu. Nejvyšší vrcholky hor se sněhobíle leskly, tenhle sníh nemohl dlouho ležet, když se tak třpytil. Kolem horských štítů se kupí páry a připomínají svatozáře. Tající ledovce zavlažují kde co, a proto jsou zahrádky od sebe odděleny z valné části potůčky a potoky. Zahrádky kolem domů jsou malé, není prostor. Chladivý dech hor a jejich stínů je cítit. Přišlý člověk, byť stavěl chrámy s vysokými štíhlými věžemi, zůstal tvorem přízemním.

Insbruck láká k prohlídce

Městské muzeum zve k návštěvě, a tak už spojen s jedním Čechem, na ulici sebraným, vstupujeme. *Navštívili jsme zde s kamarádem Kremličkou Tyrolské muzeum, které je svou pestrostí velmi zajímavé, kroje, dirndly, kožené gatě, zbraně, keramika, obrazy, plastiky,*

výšivky, nerosty, vojenské prapory, osobní věci. ba i mundúr Václava Radetzkého atd. Pěkně upravené. (Těch oděvů Radeckého se po muzeích nalézá až podezřele mnoho.) Nebudeme innsbrucké ale podezírat.

Z Innsbrucku

Poledne již přešlo a bylo třeba pomýšlet na věci docela prozaické, kam zaskočit na oběd. Náměstí čisté, tady ještě nepoznali následků vzdušných návštěv. Do života a ruchu města nahlíží stále vrcholek hory Serles 2 719 metrů vysoké. Vítězným obloukem bylo nutno projít, stejně jako nahlédnout do dómu. Byla to jen blesková prohlídka města. Dlouhá není, je tu vše stěsnáno, a tak nedaleko od sebe je císařský hrad, univerzita i dóm.

Hrad a zámek Ambras v blízkosti Innsbrucku

Do večera snad ještě něco stihnu a zítra, než se vydám dál, projdu okolí. Můj nový soupeřník Kremlička odkudsi z Českomoravské vrchoviny by nejráději jel hned na Berchtesgaden. A pak? Vždyť odtud už je jen kousíček do svobodného Švýcarska a to láká. Tak to bylo naplánováno, ale človíček docela zapomněl, že je válka. To mi bylo důrazně připomenuto v hale Innsbruckého nádraží při zaznamenávání dalších vlakových spojů.

Kdosi mi zezadu mírně poklepal na rameno a pak jen ledabyle vytáhl z kapsy kalhot odznak státní policie a pohybem hlavy mi dal na srozuměnou, abych ho následoval. Dušička se mi scvrkla a kráčeli jsme nyní ve dvojici. V tichém zákoutí budovy jsme vešli do místnosti. „Ukaž mi občanskou legitimaci,“ přikázal policista v civilu. „Co tady vůbec děláš?“ Omlouval jsem se neznalostí a vytáhl jsem z kapsy jakási potvrzení firmy, u níž jsem v Halle pracoval, že máme celopodnikovou dovolenou a že jsem oznámil odjezd do Alp na dobu od 4. do 11. června. Ale nemohl se smířit s myšlenkou, že jsem přijel ze vzdálenosti několika set kilometrů, a proč zrovna stojím před jízdním řádem, kde konečná je na švýcarské hranici. Vytáhl jsem z kapsy druhý trumf, a to byla potvrzenka, že mohu použít rychlíku z Mnichova do Halle.

Ještě chvíli jsem odpovídal na různé otázky, jak jsem sem přijel, kde budu spát, kam chci jet atd. Nakonec jsem dostal rozhrěšení – celkem přijatelné. Nasednout na nejbližší vlak ve směru na Ga-Pa a dál na Halle. Vážnost tohoto laskavého doporučení byla zvýšena gestem zavření, budu-li zde ještě spatřen.

Tak předčasně skončilo mé dobývání Alp, neboť výstraha to byla vážná a byl jsem rád, že závěr nebyl jiný. Pobyt se mi zkrátil, plán jsem nesplnil, ale přesto jsem byl spokojen, že nekončím za katrem. Neslavný návrat. V Mnichově s povolenkou v ruce lezu do rychlíku oknem, jiná cesta není. *Po obědě jdeme na nádraží, kde nás zapotila kontrola kriminální policie. Nejsou spokojeni, že jsme bez dovolenky od prac. úřadu. Avšak propustili nás. Innsbruck opouštíme opět společně s Kremličkou a asi ve 3 hod. jedeme zpět přes Garmisch P. do Mnichova. V Mnichově večeříme párek se špenátem, salátem, bramborovým salátem a brambory. Z Mnichova odjíždím již sám 15. 6. (?nebo 16. 6.?) o půl jedné v noci. Mám místo k sezení, proto spím až do Halle, kam jsem dorazil již o půl deváté ráno. Vyskočil jsem okny, neboť vlak byl strašně přeplněn. Dnes 15. (nebo 16.?) mám ještě volno. Chtěl jsem v Alpách ještě zůstat, ale polic. kontrola mi vzala chuť tam zůstat.*

Z Innsbrucku

Výron, 18. 6. 1943

V týdnu bylo zas několik poplachů, též jeden dvouhodinový denní. V pátek 18. 6. jsem skokem z elektriky si přivodil výron v kotníku, což mě připravilo o jeden nedělní výlet.

Nepovedl se mi skok z tramvaje a byl z toho výron v kotníku. Do práce jsem chodil dál, ale na výlet s pěší túrou to nebylo. Následující neděli tedy alespoň kulhám do Heide. Je to příměstský lesík, který jsem vyhledával, když jsem potřeboval duševní posilu. Sem by přeci spojenci neházeli bomby přinesené z takové dálky. Bílé břízy jako panenské víly byly stejně krásné jako ty naše, české. Vřesu a borůvčí celé koberce a nad nimi hejna včel a much.

20. 6. V neděli kulhám kolem Saale a večer jsem byl ve „Steintor Varieté“, kde je program podobný předešlému.

Lipsko s „pavoukem“, 27. 6. 1943

27. 6. Ráno nastupuji s Holubem a Trčem cestu do Lipska. Nejdříve dopoledne provádím tyto kamarády po městě a navštívili jsme ovšem památník. Odpoledne jdeme na dostihy. Je to dráha, na níž se jede každým rokem „hnědá stuha“. Hnědá stuha je nejvyšší německý závod. Tuto neděli se jelo 7 závodů. Je to krásná podívaná na koně, jak letí jako šipky. Jsou to dostihy též přes překážky. Tisíce návštěvníků je spokojeno, neboť závody byly zdařilé. Sázel se velmi mnoho.

Jak jen podmínky a počasí dovolilo, vyrážel jsem na výlety. Kdo ví, zda se sem ještě někdy podívám, je třeba využít každé příležitosti. Do nedalekého **Lipska** to bylo nejsnazší. Stačilo nasednout na vlak a za necelých třicet minut jsem stál na koncovém nádraží o 26 kolejích. Než jsem se v lipském nádraží zorientoval, nebylo to jednoduché. Nádraží je koncové s dvaceti šesti nástupišti v jedné řadě. Jedni lidé se cpali sem, jiní zase tam, ale jakmile jsem se trochu zorientoval, bylo to velmi snadné a přehledné. Stačilo znát své číslo nástupiště.

Lipsko – hlavní nádraží

Jsem tu už poněkolkáté. Není-li právě kam, odnese to Lipsko. Vždycky se na mne navěsí někteří Češi, kteří spoléhají na mou sice dosud chabou, ale přece jakousi němčinu a na znalost města. I dneska jedeme ve třech.

Tahle neděle byla jako stvořena pro výlet a návštěvu památníku bitvy národů, kde Napoleon roku 1813 utrpěl krutou porážku. Nebylo také divu, jeho zdecimovaná vojska ustupující, dílem utíkající od Moskvy, se tu srazila s protivníky nesmírně silnými. Mnozí jeho chrabří vojáci už jej opustili, nebylo divu. Teď tu stojí na okraji města kamenný monumentální památník, budovaný v germánském stylu, hlásající budoucím, že tu slavně zvítězily spojenecké zbraně, hlavně však zbraně germánské.

Měšťanům lipským se taková příležitost k výhledu jistě náramně hodila, vždyť město stojící téměř v úplné rovině nebylo možno odnikud přehlédnout. Můžete namítnout, že výhled je možný z radniční věže, ta je pěkně vysoká, ovšem snad pro několik prominentů, ale nevhodná pro velký turistický ruch. Před památníkem zbudovali bazén, snad se zhlédli v indické hrobce, aby monument vyrostl ještě jednou ve vodní hladině. Celá stavba je velkou kamennou rozhlednou, v jejímž nitru je prostora působící dojemem krypty, jejíž zdivo drží monumentální sochy z obřích kvádrů. „Zdivo“ není z cihel, téměř vše je betonové. Váha pomníku se odhaduje na tři sta tisíc tun.

Lipsko – Augustovo náměstí a Mendlova kašna

Přešli jsme město, obešli vnitřní prostor a zbývalo pak už jen vystoupat 300 schodů na vrchol památníku. Prostorné plató může pojmout rázem celé výpravy. Jen pohled na město, i když jej odtud přehlédnete celé, není pohledem z teras Pražského hradu na Vltavu - nádherné město. Tady do popředí vystupují zase jen rozsáhlá radnice, zaujme i pravoslavný kostel svými věžemi, ale městu chybí náležitý patos, to, co povznáší město nad jiné. Tady dostanete dojem, že se díváte na veliké sídliště, městský aglomerát, ale okouzlení nebudete. Takhle jsem cítil setkání s Lipskem v krutých dobách války, kdy mnohé ztrácelo lesk, šedlo.

Lipsko – památník - fotografie

Ty schody dají zabrat! Také nám třem, kteří jsme se sem z Halle vypravili časně zrána. V tuto dobu bylo mimořádně klidně, jednak byla neděle, a pak také lidé byli v předešlé noci dvakrát kvílením sirén vyhnáni do sklepů. Jednou hned zvečera, kolem desáté, podruhé od dvou do tří. Sluníčku už stálo na svém místě, kde v tuto ranní dobu mělo stát, a my v dobré náladě stanuli na vrcholku. K našemu překvapení už tu byla první a jediná návštěvnice. V šedém kostýmku zahleděna na střechy města nebrala naši přítomnost na vědomí – a proč by také, když čeština zní Němcům zcela nesrozumitelně a snad i exoticky.

Vykládám klukům, kde byl Napoleon, kde se bitva odehrála, ale Pepík Holub má větší zájem o proporce mladé turistky a také je komentuje svou bodrou moravskou řečí. Jeho pohledy evidentně nepatřily jen městu veletrhů, ale kupříkladu objemu lýtek a boků návštěvnice. Tyto kvality byly také náležitě ohodnoceny a komentovány slovy, jež by nebyla možná vhodná, ba byla by zcela nemožná použít kdekoli v zemích českých. Když pak Pepík, hoch z Bučovic, jaksi pohledem z boku na nejatraktivnější objekt z Lipska zjistil, že turistka má na klopě kabátku odznak s hákovým křížem zdobený kolem ještě jakýmisi ratolestmi, zhodnotil to po svém. „Pánové, je pěkná, ale blbá, dyť má na klopě pavouka!“ Což znamenalo hákový kříž. Kdosi z nás pochybovačně odpověděl: „Nekecej.“ „Fakt, tak se na ni pojdte podívat zepředu.“

Tohle už nemohla vydržet, otočila se na nás sama a čistou češtinou řekla: „Tak mládenci, už by toho mohlo být dost!“ A také bylo! Jaké štěstí, že nemohla nikoho zavolat, aby zjistil naši totožnost, případně nás zadržel pro hanobení symbolu třetí Říše. Takovému provinění by odpovídal koncentrační tábor, a to jsme si uvědomili všichni tři. Těch schodů dolů nemohlo být tolik co nohou, vždyť jsme byli v mžiku dole a nejbližší električka nás odvezla na druhý konec města až na konečnou. Čím dál od památníku, tím líp, říkali jsme si v tramvaji šeptem, copak kdyby nám někdo rozuměl.

Teď si tak myslím, jestli těm lipským nejsem něco dlužen, když jsem to hodnocení provedl pod takovým dojmem, či jsem neměl raději popsat ten druhý nahoře pozorovaný objekt.

Potloukali jsme se chvíli bez cíle po periferii města, chvíli se zdrželi v předměstské hospodě, než jsme stanuli u plakátu s namalovaným závodním koněm a pozváním na dostihy na nedaleké závodíště. Je rozhodnuto, půjdeme se podívat na koníčky, kde se konávaly nejslavnější německé koňské závody „O hnědou stuhu Říše“.

Tramvaj v Lipsku - fotografie

Hned první dostih byl obsazen devíti koňmi. Zašli jsme k padoku prohlédnout koně. Kluci měli tisíc chutí sázet. Já vždycky strážliv ve svém jednání jsem tenhle návrh příliš nechválil. Jak chcete vyhrát, koně neznáte, jezdce také ne, to jen vyhodíte peníze.“ Všecka argumentace marná.

Oba vsadili dokonce po padesáti markách na ty koně, kteří se jim líbili. Nakonec i mně přiměli, abych vsadil. Ale na kterého, uvažoval jsem. Jeden se mi nezdál, příliš zvedal nohy, ten nepoběží ekonomicky, ten nevyhraje. Druhý musel být stále voděn, byl příliš nervózní, na toho také ne. Další byl příliš pěkný, asi nějaký miláček, leskl se jako naolejovaný, ten jistě ze sebe nevydá všecko. Nenašel jsem vítěze, ačkoliv jeden z nich to musí přece jen být, i když jen klusat. Byla tu ještě taková pomenší klisnička, ale opelichaná, hlavu skloněnou k zemi, jako když tam hledá zrnko ovsa.

Kluci mé rozhodnutí vsadit na tuhleto kobylku brali jako dobrý vtip. Já ale také, proto jen deset marek na vítězství.

Stáli jsme v cílové rovině a start jsme pro živý plot lemující dráhu neviděli. Jen v nájezdu do poslední roviny to běželo všecko jaksi pohromadě a z tohoto pohledu nebylo lze poznat vedoucího koně. Až když to přicválalo k nám, jaký zázrak: olysalá klisna vpředu, na ztracený oves zřejmě zapomněla, teď měla hlavu a krk natažen dopředu a svůj náskok ještě zvyšovala až na konečné dvě dálky v cíli. Výsledek sázení byl 1:10. Bral jsem sto marek a kluci mi pak celé odpoledne nadávali, že jsem nevsadil alespoň padesát nebo sto, když jsem takový odborník na koně. Abych si je udobřil, platil jsem za ně všecku další útratu toho dne.

Plné tři týdny se v české hospodě v Halle vyprávělo, jaký jsem perfektní odborník přes koně. Inu, kdo umí, umí!

Znovu kulturní večery, 24. 6. a 26. 6. 1943

24. 6. Jedu večer po skončené práci elektrickou drahou do 5 km vzdáleného Ammendorfu. Právě dnes v hostinci „Zlatý orel“ se koná další představení českých umělců pro dělníky v Říši. Sál se naplnil do posledního místa a program začíná několika dobrými vtipy Vládi Kratochvíla (komika Vinohradského divadla) a Otty Janků (stálého člena Brněnského rozhlasu). Po nich přichází na scénu Macháčkův 6členný orchestr se sólisty a baletka Kaucká tančí v národním kroji na různé motivy českou polku. Dále je na scéně duo harmonik – Pokorný. Všechny výstupy jsou provázeny náležitým potleskem, avšak sál se třese, když nastupují Lišáci. Vše se jen smíchy otrásá, neboť ti umí udělat náležitou náladu. Mezi každým výstupem několik vtipů Kratochvíla – Janků a nálada je jedinečná. Další výstup má Vl. Hrubá (členka Tylova divadla). Kaucká, Lišáci i Hrubá se ještě vracejí a střídají na jevišti až do konce. Večer ukončují Lišáci „Carambou – či nevěrnou Rositou“, na který budeme všichni dlouho vzpomínat.

Tentokrát přijeli „Lišáci“, kvartet zpěváků s doprovodem. Vše se opakovalo, v tomto případě ale naše tleskání a dupání doprovázel i „Lagerführer“ z Bunny, když se zpívalo: „My Prahu nedáme, nedáme, radši ji zbouráme, a to hned. On nám nechtěl tu Prahu zbourat, to jej strhl rytmus a naše spontánnost, slovům nerozuměl. Byl to rachot při zpěvu „Caramba“ či „Nevěrné Rosity“, popsat náladu nelze.

26. 6. Veselý večer prožíváme znovu v „Stadtschützenhaus“, který je naplněn zrovna hlava na hlavě, mnoho diváků stojí, avšak všichni nadmíru spokojeni. Škoda, že se musíme s tak veselou společností, jako byla tato skupina, rozloučiti, snad ne na dlouho, neboť jak sami říkali, věří, že se zase brzy sejdem.

Denní události – popluchy, volný čas

30. 6. *Včerejší velký nálet na Kolín/R vyvolal velký neklid mezi obyvatelstvem. Dnešním dnem jsem ukončil 7mý měsíc galejí. Je červen, náletů přibývá ve dne i v noci. Jeden alarm končí, druhý za hodinu, dvě, začíná. Za dne jsme to brali, ale ty noce... Paní bytná často mne budívala, protože já neslyšel a někdy slyšet nechtěl. Ale její Józef, Józef bylo tak halasné, že bylo rozumnější vstát. Ve sklepě jsem pak musel vyslechnout pokárání: „Co by řekla Vaše maminka, kdybyste tu zůstal navždycky...“. V tuto dobu měli spojenci co dělat na západě a tak nás nechávali zatím na pokoji. Zůstávala však otázka jak dlouho ještě?*

Ohlašovaná přehlídka německých vojsk v Moskvě se nekonala a bylo třeba vysvětlovat, že se ustupuje jen ze strategických důvodů.

4. 7. *Již od časného rána přihlížím cyklistickým závodům, nazvaným „Kolem Halle“. Je to silniční závod pro mládež, juniory a seniory na 24 km, 31 km a 62 km. V 62 km závodě vítězí bez konkurence bývalý mistr Německa H. Saager (Berlín) o 3 km. Odpoledne se konají závody v krásném kamenném stadioně, nedaleko mého bytu, tedy ovšem tam nechybím. Nejprve reprodukováná hudba dělá patřičnou náladu pochodovými písněmi, také Fučíkův „Pochod Gladiátorů“. Potom z amplionů se ozval hlas, pořadatelé vyzývají závodníky ke staru na 1200 metrů. Jsou to rozjížděky celkem 6 jízd, vítěz Lohrke, Berlín. Dále H. J. závod na 2000 m. Další závod je na 8 km, v němž bylo několik šťastných pádů, vyhrál Saager. Hlavní jízda je hodinovka dvojic, kde se mohou jezdcí libovolně střídát – ale musí se jeden druhého při střídání dotknout. Krásný napínavý závod je to. Vítězí zase dvojice Saager – Lohrke bez konkurence, když ujeli za hodinu 48 km. Večer jako obvykle sedíme doma.*

Opět Lipsko 11. 7. 1943, vybombardovaná radnice

11. 7. *Z neznámých důvodů je nejen mně, ale všem Čechům zde jaksi veseleji (Sicilie). Ranním vlakem odjízdim s úředníkem M. Peškem do Lipska.*

Je 11. červenec 1943, kdy se s Milošem Peškem setkáváme na nádraží a vyrážíme opětovně do Lipska. Je tam nádherné spojení. Každou hodinu odjíždějí vlaky z Halle a to vždy o třicáté minutě, tedy v 5.30, 6.30 atd. Zpět pak zase v celou hodinu a je to stále tentýž vlak, který v jedné hodině stihne obě jízdy a dokonce na minutu přesně. Místo pozdravu si sdělujeme, že se konec blíží, Sicílie padla.

Dopoledne procházka po starých mně známých místech, t.j. stará radnice, podzemní hala veletržní, veletržní palác, říšský soud a památník. Odpoledne jdeme do Grassi muzea na výstavu námořnictva. Jsou zde námořní děla, miny všech druhů, torpeda, různé jiné zbraně a přístroje, dále modely všech bitevních lodí, ponorek atd. Jedna místnost je zařízena jako vnitřek ponorky. Zase obvyklá cesta městem, podzemní veletržní hala, říšský soud, radnice. Ta nás dnes zajímala o to více, že byla zasažena bombou. Nahlédli jsme do dvora a z části radnice byly jen trosky. (Zřejmě to bylo až při návštěvě Lipska 9. 1. 1944, protože se píše, že první velký nálet na Lipsko byl 20. – 21. 10. 1943 – pozn. AK). Zastavujeme v Grassi muzeu, kde jsou námořní děla, miny všech druhů a velikostí, torpeda, sextanty, lodní přístroje. Vedle pak modely bitevních lodí, minolovek, ponorek a speciálních plavidel řady druhů. Jedna prostora je zařízena jako ponorka s celým zařízením a tak vstupujeme i do ponorky, ač jsme suchozemci.

Lipsko - fotografie

Celkem je to dobré. Nyní si umím udělat alespoň představu o minových polích atd. Večer zase cesta zpět.

Z procházky po Lipsku – fotografie

Narozeniny, 16. 7. 1943

16. 7. Dnes slavím svoje 23. narozeniny. Slavím ovšem chudě, a přece všichni Češi zde pracující by mně záviděli, neboť včera mi došel opět jako již mnohokrát dříve balík s buchtami. Včera jsem navštívil hostinec mezinárodního podsvětí, kde možno koupit od hodinek až po prádlo či obuv všecko, neboť karbaníci prodávají stále. Bývají to často věci kradené z majetku armády. Hostinec „Sedan“ je pověstný svojí mezinárodností, převládají Francouzi, a kde ti jsou, je to samozřejmě podsvětí. Bývají tu Vlámové, Italové, maďarští vojáci atd. Vystoupil jsem po třech schodech a již otevírám na modro zabarvené neprůhledné dveře (zatmění) a vstupuji dovnitř, těžké závěsy visící mezi dveřmi. Místnosti jsou tak zakouřené, že není možno celou místnost přehlednout, u prvního stolu sedí skupina Francouzů a Francouzek. Mísí se tu pach laciných válečných cigaret s málo kvalitními voňavkami Francouzek. „Vůně“ pudru a krému překrývá kolínská. Všichni samozřejmě kouří až na jednu

Francouzku, ta si právě v kabelce vyhledává zbytky cigaret na ulici nasbíraných a hravě si balí cigaretu, že by leckterý kuřák se mohl k ní jít učit balit cigarety. Francouzskou společnost snad pozná každý na první pohled. Holky zmalované, náramně živě se baví. Druhý stůl je obsazen italskými vojáky, to je ovšem také prvotřídní společnost. Čtyři nadělají rámusu jako hejno trhovkyň. Kdo ví, co právě řeší, že musejí být tak hlasití. Ti mají v ústech místo jazyka samopaly, je to jediný neustálý tok řeči. Vedle pak klidní maďarští vojáci včetně nějakých šarží, ti rámus nedělají. I někteří naši jsou tu.

Vzadu hraje kdosi na harmoniku, francouzské písničky, celá společnost ho zpěvem doprovází. Často zde prý dochází k rvačkám, a proto je zde velmi často policejní prohlídka. Je to zde jak na dalekém západě v rodokapsu.

Zastavuji u stolu našich. Ti musí být ale otrlí, vydržet v tom prostředí. Prý tu bují černý trh, prodává se mnoho kradených a uloupených věcí, hodinek, tabáček, obuvi, kdysi patřící armádě apod. Má návštěva končí, nikdy více! Kdepak, pro mne takové prostředí není, raději do kavárny Reingold na kousek lepšího koláče, zvaného dort. Tam se nekouří, tam je jinak, při čaji s dobrými kamarády.

17. 7. Velké překvapení nám připravil šef svým příjezdem a ještě větší sdělením, že na čisto byl propuštěn od vojska. Večer při loučení mi dal mimořádně 200 K za to, že je spokojen, že našel svůj kšeft (závod) v pořádku.

Demobilizovali ho skutečně zakrátko. Přísný vegetarián by sotva při vojenské stravě vydržel.

18. 7. Neděle, spím dlouho a dopol. piší dopis domů, piší často 3x týdně. K obědu mám 2 porce srnčí a potom jedu s kamarády J. Svobodou a A. Linkem elektrikou do Heide. (To je les v blízkosti Halle). Heide je příměstský lesík, oáza klidu a rekreace obyvatel města. V současnosti však ne plně využívaný. Vždy krásné břízy v mírném vánku zdraví svými haluzkami nedělní jitro nebo snad i nás, cizince. Vřes a borůvčí je mimo hlavní cesty jako pavučina, samá drobná cestička vyšlapaná všemi směry. Vychvalovaná ukázněnost Němců zde dostala notnou trhlinu. Od samého začátku až do konce je to vlastně březový háj, ani smrček, ani borovička, zato včel a much veliké množství. Tady se cítíme bezpečni, protože i kdyby přiletěli naši ze Západu, jistě by lesík vynechali.

Večer jako vždy sedím doma, abych ušetřil peníze na dovolenou, kterou, jak mi řekli na prac. úřadě. dostanu asi během 14 dnů.

22. 7. Plakát o plenění kostelů v Č. S. R. kom. v r. 1938 po návštěvě Verdiera (kard. Paříž) Moskva – Praha – Paříž.

Veliká průtrž mračen, elektriky nejezdily, byly zatopené ulice atd. Červencová bouře není nic neobvyklého, ale ta, která přišla tentokrát, stála za to. Lilo jako z konve, kanalizace brzy přestala přijímat a voda hledala cesty do přízemních bytů a hlavně sklepů. Blesky ještě křížovaly oblohu a sirény oznamovaly nebezpečí náletu. Kam teď? Lidé běhali dům od domu, hledali sklep, který by byl ještě bez vody – nastal nepředstavitelný mumraj.

25. 7. Tato neděle patřila zase cyklistickým závodům v Halle. Dopoledne silniční a odpoledne na plošině, tentokrát slabší konkurence. Výsledek 60 km na záv. dráze 1.08 hod. na stříd. závodě amer. dvojic.

V tomto týdnu jsme měli 5 denních náletů.

Poplachů přibývá, často i dvakrát denně, jednou je oběd ve 12 hodin, jindy až ve tři odpoledne a noc co noc alespoň hodinku ve sklepech. Jednou si svítíme svíčkou, podruhé ani ta

není, na lid přichází únava, dřímota. Kluci z lágrů ve Schkopau do krytů nechodí, raději se rozbíhají po okolní krajině, do polí, remízků. Cestování je čím dál obtížnější a riskantnější.

Převaha letců ze Západu je stále větší a větší, nálada ve veřejnosti zvláště po Stalingradu silně poklesla. Jen vůdce stále slibuje a hrozí novou zbraní, ani to však náladu nezvedá, lidé cítí realitu jinak.

Z poplachů jsme měli radost, nepracovalo se a přibývalo jistoty, že spojenci jsou natolik silní, že drží režii války už pevně ve svých rukách, ale současně to přinášelo i mnohé problémy. Stačilo, aby dvouhodinová má polední přestávka byla vyplněna poplachem a byl jsem bez oběda. Jindy zase už byl náš oběd v restauraci Zelený strom na stole a byl jsem s kamarády vykazován do krytu. Pak jsme jídlo hltali za stálého pobízení a vyhánění od stolu. Kde se v nás ten optimismus bral, že se nás to netýká, ví snad jen bůh.

Dovolená, cesta domů - od 2. 8. 1943

Po devíti měsících se na mne usmálo štěstí. Dostanu dovolenou a budu ji moci prožít doma v Protektorátě. Cestu mám již povolenou pracovním úřadem.

1. 8. Poslední neděle před dovolenou patřila procházce po Heide. Byl to odpočinek na cestu.

2. 8. Odjíždím večer v 7.35 za ohromně krásného pocitu domů. Cesta mi uběhla v očekávání příštích krásných věcí rychle. Byli jsme hned v Lipsku a dále v Drážďanech, kde jsem musel přeseďat a dvě hodiny v noci čekat, tedy jsem se vrhl na chvíli do ulic Drážďan. Další cesta až do Prahy a z Prahy do Klobuk utekla velmi rychle.

Už druhý den večer nasedám na rychlík směr Praha. Přeseďám v Drážďanech a dvouhodinové čekání na další vlak využívám k malé procházce městem. Světlá letní měsíční noc mi dovoluje projít částí „Benátek severu“, jak Němci město nazývají.

Pak zase jen pravidelné odměřování kolejnic rychlíkové soupravy, malé zdřímnutí a je tu Praha. Teprve mezi svými vychutnávám ten slastný pocit být zase doma. Než vystoupilo ranní slunce nad horizont, už jsem byl ve Slaném, a to už bylo tak blízko, že bych v krajním případě i pěšky došel.

Drážďany – Altmarkt a Kreuzkirche

Pohled na Drážďany

Doma

3. 8. Již v 8 hodin ráno jsem doma, prvně za 8 měsíců. Shledání se všemi bylo dojemné. Všichni jsme potěšeni tímto shledáním nadmíru.

Rodinná fotografie – Josef Sýkora je druhý zprava nahoře

První dny se zdály krásnou sladkou skutečností, to bylo krásných věcí, se všemi známými pohovořit, ovšem o jídle se ani nezmiňuji, neboť to byla samozřejmá věc.

Nyní byl domov ještě krásnější, než když jsem jej opouštěl. Byla to v kruté válce oáza klidu a míru. Všichni mi snášeli možné i nemožné. Na potravinové lístky to však být nemohlo. Chudák králík doplatil na mou přítomnost životem a byly i knedlíky, o nichž se mi často snívalo. Kamarádi mne s radostí přijali jako posilu fotbalové jedenáctky k zápasu na Hříškově u Loun.

8. 8. Kopaná na Hříškově. Cesta traktorem, kterou jsme v tuto deštivou neděli vykonali, byla skvělá, méně slavná však byla naše hra 1 – 6. Hrál jsem obránce, ale velmi slabě, nezvyk snad?

10. 8. Odjezd do Nových Hradů u Litomyšle k pár dennímu pobytu přes Prahu za doprovodu br. Fandy patřil mezi hezké věci, kterých jsem tolik o té dovolené prožil. Celý tento výlet v těchto lesích a kopcích Českomoravské vysočiny byl krásný.

13. 8. Vracím se přes Prahu zpět domů. Menší zastávka v Praze zpestřuje nám cestu.

15. 8. Kopaná, tentokrát na našem hřišti, končí opět porážkou od A. F. K. Peruc 1 – 3.

16. 8. Krásná pohádka, skoro neskutečná se končí a já se loučím se všemi. Na jak dlouho? Ne-li navždy? Matčiny slzy a poslední zašeptání sbohem a již mi mizí v dáli vše, co tolik miluji. Je mi teskno, z oken vlaku se vše rozplývá a mizí v dálce, jak lokálka ukusuje kilometry od Zlonic k Roudnici.

17. 8. Cesta byla skončena a opět práce. Šedý svět zase se dostavil a dolehl na mě celou svou vahou.

Harz, Kyffhäuser, 22. 8. 1943

Nejlépe je v přírodě a zapomenout na vše, co se dnes děje. Jmenovitě mířím na Kyffhäuser.

22. 8. První neděli opět v Říši zahajuji krásným výletem do „Harzu“, přesněji na Kyffhäuser. Vlak mne unáší do pohoří Harz, opět do kraje soli. Z vlaku jsou vidět hromady hlušiny, vytěžené ze solných dolů. Jsou to takové homole, jako na dole Anna u Nového Strašecí. Nejprve cesta vlakem přes Eisleben, Sangerhausen do Kelbry, odkud jdu pěšky nejprve na ruiny hradu Rottenburg, odkud je jedinečný pohled do kraje i na jih do Harzu.

Rothenburg

Nastává pěší túra z Kelbry na hrad Rothenburg. Neširoká tichá silnička mne vede mezi dubovými velikány stále vzhůru. Předpokládal jsem, že se na vrcholu setkám s ruinami hradu a zbytky zdí, které budu obcházet z uctivé vzdálenosti, aby mi nespádl nějaký uvolněný

kámen na hlavu, a mýlil jsem se. Žádné ruiny, ale přístupná rozhledna zvaná Bismarckturm s nádherným rozhledem po okolním kraji i na okolní kopce a kopečky. Les je bohatý zelení, v tomto kraji poměrně sporé. Ve vedlejší budově muzeum a to chci také vidět. Ale to jsem si dal! Všude samé vítězné prapory a standarty z bývalých válek kdesi ukořistěných dokazující nepřemožitelnost germánských vojsk. Jaká to přehlídka německé kultury! To jsem měl vědět!

Z jedné zbořené části hradu je vystavěna „Bismarckturm“, je to krypta za padlé německé vojáky za všech válek.

Rothenburg s Bismarckovou věží

Odtud jdu asi 1 hodinu lesní cestou na Kyffhäusern. V jedné německé knize jsem četl toto: „Das Denkmal ist vom Deutschen Kriegsbunde dem Andenken Keiser Wilhelm I. gewidmet. Der eigentliche Denkmalsturm ist 57 m hoch, das Reiter – Standbild Kaiser Wilhelm 9,5 m. Es wurde am 18 Juni 1896 enthüllt. Památník stojí na kopci 300 metrů vysokém a vevnitř jsou různé osobní věci Wilhelma I. (snubní prsten, oddávací oděv, různé spisy atd.)

Kyffhäuser – památník, letecký záběr

Bleskově prohlídku končím a kráčím asi hodinu ztichlým lesem, nepotkávám živáčka. Cíl cesty je tu - Kyffhäuser, další rozhledna ve výši cca 300 metrů nad mořem. Není to příliš, ale s ohledem na okolní krajinu dost na to, aby i odtud byl pěkný výhled.

Rozhlednu ožívuje socha Viléma I. v bronzu. Ti Němci jsou nenapravitelní. K oslavě vojenství je jim každá oběť malá. Osobní drobnosti císaře mne nezajímají. Jen ten pobyt v liduprázdných lesích mi byl odměnou za námahu.

Tento týden uplynul v klidu a již je zde zase neděle

Magdeburk, 29. 8. 1943

Magdeburk

29. 8. a další výlet, tentokrát do starého města Magdeburku. Sedět doma by byl hřích, jelo se do Magdeburku. Město je celkem fádni bez valné zajímavosti. Město jako na dlani. Střed nese stopy starobylosti a několik věží dává městu své panorama. Několik velmi starých kostelů, jimž vévodí magdeburský dóm, stará malá radnice, několik mostů přes Labe a tato řeka sama s ohromným provozem jsou hlavní rysy města. Celý život tohoto města proudí v několika ulicích, jinak je málo živé, snad nedostatkem továren. Avšak ani Labe zde nijak nevyniká, neboť rovina, jíž protéká, je bez romantiky. Zato však desítky lodí zde kotví, neboť je neděle. Chloubou města je pěkná budova divadla. V dómu je hrobka Otty I., císaře německého.

Stará nevelká radnice se krčí na Tržním náměstí, před ní kašna. Labe dává městu ráz. Ospalé město probouzejí houkačky lodních sirén a přes Labe jsou položeny mosty o délce alespoň 250 metrů. Voda se líně převaluje, splývá s celým životem města, a jen přístav vše probouzí. Jeřáby nakládají, skládají náklad, je tady rušno. Občanský život se soustřeďuje jen v několika uličkách a ulicích kolem středu města. Tady je soustředěn téměř celý obchod.

Je poledne. Tramvaj jede téměř prázdná, chodce by člověk snadno na prstech spočítal, snad je to důsledek války. Objevily se tu i stopy po návštěvě spojeneckých pilotů, ale byla to asi jen zkouška, rozvaliny se objevují po městě zatím jen jednotlivě. Začíná pršet, bude čas končit, ale ta budova divadla se jim povedla, ta je krásná. *Vracím se za drobného deště zpět s hladem vlčím.*

Nový vývoj války, denní události

2. 9. Výročí vypovězení války Anglie – Německo je u nás zahájeno houkáním siren v 11.45 v noci a následuje 3hodinová střelba obrany, která za celou dobu chvilku nepřestala, tisíce ran bylo vystřeleno jen zde v Halle za tyto tři hodiny. Nálet končil 2.45 hod. Byl to velký nálet na Berlín 160 km a Lipsko 35 km. V Lipsku bylo zasaženo hl. nádraží a hl. pošt. úřad m.j. Zde v Halle bylo svrženo mnoho úzkých asi 2 cm širokých a 15 cm dlouhých černých štráfků papíru ZACERNĚNO, nad to napsáno: jichž pravý význam neznáme a letáky. Ráno H. J. sbírali mnoho těchto papírů, též střepiny z granátů, jichž byly plné ulice.

5. 7. Další neděli jsem prožil v Halle. Dopoledne spánek, odpoledne kopaná a házená vojenských jedenáctek nevalné úrovně. Večer Steintor Varieté, program většinou zpěv, hudba, balet a humor.

Tento týden nám přinesl jedno z největších překvapení současné války, a sice 8. 9. kapitulaci Itálie.

Neděle 12. 9. Dopoledne spím a před polednem jsem navštívil Jarku Žaloudka, pekaře zde zaměstnaného. Leží již třetí den v posteli po vyšetřovací vazbě, kde byl jen tři dny. Byl v podezření, že měl spojitost se skupinou Čechů, kteří jsou ve vězení (48), že obchodovali potravinovými listky, které jeden kradl v továrně na papír. Přišel tak zřízen, že si poleží ještě pár dní, ale nakonec mu ničeho nedokázali.

Odpoledne – cyklistické závody, kde se vyznamenal silniční mistr Německa svými dobrými výkony (Mirke – Breslau). Večer jsem byl v kině „Capitol“ na „Die Grosse Nummer“. Film z cirku.

V týdnu mezi 12. 9. a 19. 9. několik večerních vycházek s Milošem Peškem.

18. 9. jsem v kině „Capitol“ na „Damals“. V jednom hallském kině bývaly často promítány filmy ze života zvěře či o jiných věcech, cizích zemích, a to mne nenechávalo v klidu. Jen kdyby tam nepromítali ty úvodní aktuality. Tam většinou divačky obdivovaly ty své hrdiny ničící nepřátele, nikdy nezalkaly nad osudy těch druhých, a jak jsem v následné době poznal, pokud šlo o jejich utrpení nebo dokonce životy, bylo tomu zcela jinak.

Weimar 19. 9. 1943

19. 9. Za hustého lijáku ráno v 5 hod. běžím k elektr. dráze a dále jedu na nádraží, kde už čeká kam. Pešek. Leje jako z konve, ale jet musím, vždyť tam už jistě čeká kamarád Miloš Pešek. Jedeme do města, o němž Goethe prohlásil, že na světě jsou jen tři místa, kde se dá žít. Řím, Karlovy Vary a Výmar. V šest hodin již odjíždíme do „Weimar“. Cesta nám trvá přes dvě hodiny osobním vlakem. Jsme na místě. Déšť přestal. No vida, tady neprší, déšť skončil, vše je čisté, umyté, svěží. Nevelké župní město Weimar jsme shodně s Peškem museli pochválit pro svoji úpravnost a výstavnost. Městečko je opravdovým skvostem, úpravné i upravené s řadou pozoruhodností. Nejprve jsme navštívili katolický kostel, stavěný dle angl. vzoru. To je, věž nahoře vodorovná, jen ozubená, i radnice je stavěna po tomto vzoru. Další perla je zámek, který jsme si mohli prohlédnouti uvnitř. Zámek byl ještě před světovou válkou obydlen německým panstvem. Vše zařízení i veškerý inventář zůstal. Průvodce nás všude zavedl a podal podrobný výklad. Začali jsme na chodbě, kde nás upoutaly ruské vázy vysoké asi 150 cm. Krásně malované a zlacené. Dále různé dřevěné ručně vyřezávané skříně apod. Veliké krásné obrazy zdobí zdi a někde jsou vystřídány nástěnnými malbami. Dále procházíme asi deseti zařízeními místnostmi v přízemí, které však se nedají přirovnat k nádherně vybaveným místnostem I. poschodí, které jsme později shlédli. Všude přepych a nádhera, zlato a drahokamy. Jak je možné, že někdo bydlí v takové nádhěře a druhý nemá, kde by hlavu

složil. Po této prohlídce odcházíme do druhé části zámku, která je přeměněna na muzeum. Prohlídku muzea jsme brzy ukončili, neboť mimo obrazů nemá nic pozoruhodného.

Prohlídku začínáme kostelem anglikánského stylu a radnice stejného stylu. Zámek, bývalé sídlo šlechty, je veřejnosti přístupný, má skvostně zařízené místnosti původním nábytkem, gobelíny, obrazy, zlacenými fajánsovými vázami ruského původu. Zlacené předměty, drahokamy... Ve druhé polovině zámku je velká obrazárna.

Výmar – zámek

Dále jdeme do městského parku, kde stojí domek, v němž Goethe trávil léto. Je to neveliký domek o čtyřech malých místnostech s původním zařízením slavného německého básníka Goetha. Staré vyřezávané židle, dubový stůl, kamenná kamna, to jsou věci, které jsme viděli v přízemí. Po dřevěných špatných schodech jsme vystoupili do prvního poschodí, kde je pianino, psací stůl, mapy, obrazy, které sám Goethe maloval, stůl, na němž psal básně. Tento stůl je zajímavý tím, že je hodně vysoký a Goethe měl k němu speciální sedačku, také hodně vysokou, vatýrovanou, na níž seděl jako na koni, dále je zde postel a jiné věci.

Výmar – Goethův domek

Upravené cestičky a ošetřovaná zeleň městského parku nás zavedou k nevelkému domku bývalého letního sídla J. W. Goetheho. Domek má jen čtyři místnosti s nábytkem užívaným Mistrem. Dubový stůl, kolem vyřezávané židle, krb, původní nábytek z doby slavného pána. Dřevěné vyšlapané schody si občas zavrzejí a jste v prvním patře. Pianino, psací stůl, mapy, obrazy malované Goethem a ještě jeden stůl. Zde tvořil, ale je třeba poopravit, že stůl v mnohém připomíná školní lavici a u něho silně vatovaná sedačka značné výšky, na níž sedával rozkročmo s nohama ve vzduchu. Prohlídka končí několika osobními věcmi a postelí.

Jena 19. 9. 1943

Odtud spěcháme na nádraží a odjíždíme do „Jena“. Město má asi 35000 obyvatel a pro Čechy historické proto, že zde bydlel Kollár a zde napsal „Slávy dceru“. Město samo není hezké, velmi úzké uličky že v nich ani elektrická dráha nemůže jezdit, která má zde jen asi dvě trati. Ve městě je též universita. Městský kostel má velmi vysokou věž 75 metrů. Okolí tohoto města však vynahradí vše. Neboť město je rozloženo v údolí po březích Saale. Kolem města se zvedají zalesněné kopce asi 300 metrů vysoké.

Jena – pohledy na město a okolí

Dalším cílem je Kollárovo město – Jena. On byl tehdy na tom stejně jako my, odloučen od domova a v samotě teprve člověk pozná, co znamená domov, snad si ho i idealizuje. Dokazuje nám to i jeho „Slávy dcera“ vyjadřující emotivní sílu. V úzkých středověkých uličkách se kdysi procházel, a dnes jsme na to hrdi, že i my chodíme v jeho stopách. Do těchto úzkých uliček se nedostala ani tramvaj, nebylo by kam uhnout. Vysoko nad střechy budov se vypíná štíhlá věž kostela. Město je sevřeno stráněmi z obou stran, jen tok řeky Saaly proniká údolím a město pŕlí. Jena je snad větší než Výmar.

Skleněné tovární střechy továrny Weiss-Werke osvětlují sluneční paprsky. Kdo by neznal kvalitní jenskou optiku... Chceme vidět město z ptačí perspektivy a pak nám nezbývá než škrabat se po stráni vzhůru až k rozhledně Fuchsturm - a stojí to za to. Odtud lze vidět dóm sv. Michala, zámek i hospodu „U černého medvěda“, kde nocoval M. Luther po útěku z vězení. Ze zeleného údolí probleskují střechy vil rozhozených po stráních kolem vinoucího se modrého hada – řeky Saaly. V restauraci si sedáme ke stolu s místními výletníky. Oba říkají „Mahlzeit“. Kamarád z Moravy myslí, že se představují, vyskočí, narovná se a s pokynutím hlavy řekne: „Holub“. Výletníci dělají, že je to tak v pořádku a jen mírně se

usmějí. Teprve ve vlaku kamarádovi vysvětlím, že Mahlzeit v němčině znamená „Dobrou chut“.

My jsme navštívili kopec s rozhlednou zvanou „Fuchsturm“. Byl to obtížný výstup po velmi příkrém svahu, avšak pohled na město a protější kopce vše vynahradil. Jak je svět krásný pozná člověk jen málokdy, ale zde si to jistě uvědomí. Než jsme nastoupili zpáteční cestu, snědli jsme v restauraci na tomto kopci kávu a koláč s jeřabinami dobře upravené tak, že nám chutnalo. Vrátili jsme se do Halle o 22. hod.

Opět běžný život

22. 9. 43 Večerní návštěvou „Steintor – Varieté“ jsem jak já, tak i kamarád Pešek náležitě spokojeni. Program zaujímají většinou artisté a komik Emil Riemers. Po představení jsme si vyšli ještě na procházku za krásného hvězdného večera, když asi po čtvrt hodině chůze se několikrát nad námi zablesklo. Pešek se mě ptá: „Jsou to blesky?“ a já mu s klidem odpovídám: „Ale kde, to dělají vojáci se světlometry.“ Jen jsem to dořekl a již byly slyšet rány. Byla to střelba na nepřátelské letce. Asi za 1 minutu teprve byl sireny ohlášen poplach, který trval asi dvě hodiny. Viděl jsem, jak světlometry chytily letadlo. Asi patnáct-dvacet světlometů jej drželo. Protiletadlová děla vypálila na něho asi 10-15 ran než poznali, že je to německý stíhač. Letadlo nebylo zvláště vysoko, ale rány byly velmi dobře mířeny, již jsem čekal, že se zřítí, že ho některá rána zasáhne. Letec shazoval světelná znamena, podle nichž poznali svůj omyl.

Weisenfels, 26. 9. 1943

26. 9. 43 Ráno jedu na nádraží a lije jako z konve. Pešek už čeká na nádraží, tedy přes to, že prší, odjíždíme a sice místo Leisling jen do „Weisenfels“. Město s asi 30000 obyvateli zanechalo v nás velmi málo pěkných vzpomínek. Je to nejhorší město, jaké jsem dosud viděl, tedy lépe ať tam nikdo nejezdí. Jedině zámek a ten je ještě nyní předělán na kasárny, stojí za zmínku. Již v druhé hodině odpoledne se vracíme do Halle za slabých dešťových přeháněk. Večer jsme s Peškem v kině „Schauburg“ na „Dem Schicksals Verweth“. Nic pozoruhodného.

Cesta rychle utekla a vystupujeme ve městě, které předem mnoho neslibovalo. Buď jsme se špatně vyspali, nebo to byla skutečnost. Město se nám příliš nelíbilo. Snad jsme už byli zmlsaní lepšími. Jediný zámek stál za zhlédnutí, ale jsou z něj kasárny a tak nic pro nás. Ale stejně to bylo lepší než sedět v Halle v zakouřené hospodě či doma u vzpomínek. Jeden den zase utekl a buď za to pochválen, vždyť jsme zase o kousíček blíží míru a domovu.

28. a 30. 9. Návštěva kavárny při bídném pivě a slabé hudbě.

Eisenach, Wartburg, 3. 10. 1943

Zima se nenápadně, ale jistě blíží a všichni totálně nasazení k ní vzhlížejí s nadějí. Přinese nám něco potěšujícího? Německo se přece musí jednou uvítězit! Eisenach nás lákal již delší dobu, jen těch 170 kilometrů bylo jistou brzdou. Vlaky plné, cestování obtížné. Dostaneme se včas zpět? Odklad možný není, je říjen 1943.

3. X. 43 Již o půl třetí hodině ranní opouštíme rychlíkem Halle, jedeme s Peškem jen do Weisenfels, kde přeseďme a jedeme dále osobním vlakem přes Naumburg, Weimar, Erfurt do Eisenach, kde jsme o půl osmé ráno. Dostáváme se do Duryňského lesa, kde se stékají dvě řeky Hörsel a Nesse. Návštěvou jistě zklamání nejsme, je to jedno z nejkrásnějších měst, které jsem zde navštívil. Jsme 170 km vzdáleni Halle. Eisenach, město s asi 40000 obyvateli je přímo pohádkové. Ukryto je mezi kopci, kolem lesa a zase les. Nejprve jdeme k „Nikolaitor“, je to kostel a brána na „Karlplatz“, dále na „markt“, kde je krásný kostel, v němž Johann

Sebastian Bach hrával při mších na varhany. Jdeme s Milošem touto cestou, kterou chodíval J. S. Bach, než usedl za chrámové varhany. Na zdejší latinské škole brával rozum Martin Luther. Je tu rozsáhlý velkovévodský zámek.

Eisenach – pohled k zámku, Adolf Hitler Platz

Eisenach – Nikolaitor a Lutherův památník

Nejkrásnější však je výstup na hrad „Wartburg“ stojící na jednom kopci „Duryňského lesa“ „Thüringer Wald“, od náměstí asi 1 km vzdálený. Nad vším tím kraluje hrad Wartburg. Jen bezprostřední vzdálenost ho dělí od města. Přitom je dostatečně vysoko, aby bylo možno přehlédnout nejen město, ale celé okolí, kopce, údoly a stráně. Výstup za krásného počasí velmi pěkným lesem, stále stoupání, přináší stále lepší vyhlídku na toto čarokrásné město víl. Konečně jsme u padacího hradního mostu a již vstupujeme do nádvoří. Padací most je zvižen, musíme čekat. Hrad byl postaven prvně v 1073, ale několikrát zbořen a přestavován, posledně upraven v r. 1858. Nejprve vystupujeme na rozhlednu, to je krásná věž. Odtud se nám naskýtá jedinečný pohled na tento veliký les.

Z hradní věže se díváme do blízkých korun stromů i do mlžných dálek. Dále se nás ujal průvodce a již vstupujeme do chodby, kde je na zdi namalován životopis jednoho pokolení

pánů tohoto hradu a dále do hradní kaple a několika místností, kde hlavní zájem se obrací na spoustu obrazů, malovaných na zdi.

Eisenach a hrad Wartburg

Procházíme chodbou, v níž průvodce přivádí návštěvnice k výbuchům smíchu. Obrazy znázorňují vývoj muže od dětství až po věk stařecký. Jednou je to osel, o dvacet let později býk... Dále pak jsou obrazy žen a na oplátku se smějí muži, to když ke stáří je z ženy sova. Jen smích je poněkud tišší, jednak je tu mužů méně a snad jsou i tolerantnější. Kdo ví? *Nejkrásnější místností tohoto hradu je znovu upravený a namalovaný zpěvácký sál. Nádherný je sál, kde se scházeli ke koncertům Mistři pěvci. Potom jdeme do místnosti, kde byl Martin Luther uvězněn, je zde původní zařízení, v němž tento církevní reformátor žil. Dochované osobní věci reformátora Luthera jsou tu zachovány a dokazují, že tu nežil velmož, ale vězeň. Tím končíme a jdeme opět dolů do města, abychom se zastavili ještě u domu, v němž Luther bydlel a k „Bachovu domu“.* Dva velikáni německého ducha. Kam se poděl onen duch? Dnešní nadlidé ho nejsou hodni. *Odpoledne se procházíme lesem a ještě v předvečer odjždíme rychlíkem do Halle.*

Události podzimu 1943

Divadlo v Halle

Přišel podzim roku 1943 a ochladilo se. Goebelsova řeč nebyla tak žhavá jako dříve. Fronta se na Východě zastavila, chybělo vítězství.

Začali jsme raději než cestovat chodit do divadla, varieté nebo kina. Zažili jsme jedno milé překvapení, kdy v divadle byla dávana opereta „Die Erntebräut“ a ve skutečnosti pak to byla Nedbalova Polská krev. Do kina jsme chodili na přírodní snímky, cestopisné filmy a podobně.

10. X. Další neděli prožívám v Halle. Odpoledne ve „Steintor – Varieté“ a večer v městském divadle na operetě od Oskara Nedbala „Die Erdebrant“ (býv. Polská krev). Celkem dobře provedena.

17. X. Nic pozoruhodného v tomto týdnu. Neděle opět strávená doma. Dopoledne v kině na Bali – klenot jižního moře. Odpoledne na detektivce „Bylo jich šest“.

20. X. Další velký nálet, tentokrát na Lipsko. Zde v Halle zabito šest lidí. Tři v domě, na nějž spadl nevybuchuvší těžký granát, vystřelený protiletadlovým dělostř. a explodoval až po dopadu. Ostatní tři zabiti od padajících střepin.

Bojové letadlo z 2. světové války – skica podle fotografie

Měnil se náš život, přibývalo náletů a bylo napadeno Lipsko. Při přeletu spojeneckých letadel přes Halle, aniž byla svržena jediná bomba, bylo šest mrtvých. Granát, vystřelený protiletadlovým dělostřelectvem, explodoval teprve při dopadu na zem a pohřbil tři občany. Další tři byli zasaženi střepinami granátů zuřivé palby německých flaků. Bylo to varování i pro nás, kteří jsme věřili své šťastné planetě.

24. X. Neděle dopoledne návštěva kina, dávali kulturní filmy „Schwarzwald“, „Baden-Baden“, „BodenSee“, a můj hlavní zájem se soustředil na část „Z Mnichova přes Garmisch Partenkirchen do Innsbrucku“. Přesně tatáž cesta, kterou jsem v létě já vykonal. Film mi oživil všechny krásné vzpomínky a dojmy. Odpoledne ve „Steintor – Varieté“, kde byl opět velmi pěkný program.

31. X. Týden klidu a zase neděle, odpoledne jdu s Peškem a Matouškem na výstavu obrazů v Moritzburgu a potom do městského divadla na truchlohru „Emilia Galotti“- Večer jako vždy ze strachu před nálety doma. Večeřel jsem v „Egerer Hofu“ švédský talíř, je to čtyři kousky chleba, jeden mazaný máslem, druhý obložený zeleninovým salátem, třetí mrkvi rozemletou a rozdělanou se sardelí a poslední máslem a rybami. K tomu je bramborový salát, červená řepa, červené zeli, rajske jablko, zelený salát, ředkvičky a okurka.

Jedl jsem zdravě, byla to večeře jako dělaná pro vegetariána, jakou mi dali v „Chebském dvoře – Egerer Hofu“. Švédská mísa, honosný název. Pastva pro oči to byla, ale hlad i po večeři zůstal.

Život zde ubíhá jako voda, celkem bez velkých změn. Neděle, obvykle návštěva kina, varieté nebo divadla. Všední dny, práce, starost o jídlo a časté nálety, správněji poplachy vyplňují náš život. Takto plyne náš život dále.

Čas se pomalu vleče, je tu listopad a rok totálního nasazení máme za sebou. Vše zůstává při starém, starost o to, zda dojde balík z domova, zda vystačím s potravinovými lístky, zda včas doběhnu do krytu, nezodpovězená otázka, kdy dojde řada na Halle. Pomalu louskám německé noviny, jiné nejsou a sleduji, jak německý Wehrmacht zaujímá stále lepší a lepší obranná postavení na východní frontě. Chybí mi však jediné, podrobná mapa sovětského území, abych se mohl dobře orientovat.

Spojenecké letectvo se tu chová pomalu jako doma, němečtí stíhači se objevují stále méně a méně, „kotláři“ rádí. Létají velmi nízko nad zemí a na ty je protiletadlová obrana málo platná.

Vánoce 1943

Už je tu druhý Štědrý večer prožívaný v Říši. Proti loňskému se radikálně mění. V co jsme loni doufali se pomalu a jistě mění ve skutečnost. Stačí si jen přečíst noviny o bojích ve Stalingradu. Německá přehlídka vojsk v Moskvě se také nekonala. Začíná od Východu vát Němcům nepříznivý vítr.

24. XII. 1943 Štědrý den zahajujeme poplachem. Sice náletem na Berlín ve 3 hod. ráno. Ranní hodiny jsme tedy proseděli ve sklepě, Berličané však měli hosty ze Západu a mnozí se ani rána nedočkali.

Štědrý večer. Znovu prodávám Štědrý večer v cizině, daleko od rodné vlasti, vzdálen tolik milovaného domova. Letošní štědrý večer je mnohem lepší loňského, neboť jsem si vytvořil okolí, v němž se mi dosti dobře žije. Tento krásný večer, nejkrásnější večer v roce, trávím doma (ve svém bytě) ve vzpomínkách na všechny ty, kteří jsou mi milí. Jídla mám dostatek, neboť jsem právě 24tého dostal balík z domova, posílaný již 8. 12., obsahující plno vánočních dobrot.

V kamnech praská oheň, na stole čistý ubrus a já sedím a jen vzpomínám. Teď asi doma zasedají k štědrovečerním dobrotám naši. Jak krásné by bylo třeba jen okny nahlédnout k nim. Stůl tam jistě nebude přeplněn dobrotami ani dárky, jako nikdy v minulosti, ale bude tam pocit jistoty, cituplné prostředí plné porozumění a lásky, jak tomu bývá v početnějších rodinách. Čím víc dětí, tím pevnější a ohleduplnější bývá kolektiv.

Balíček je milý, pozdrav domova v podobě vánočky a jiných dobrot přišel včas, ale stesk jím utiřit nelze, je to jen jakási náplast na bolest srdce. Stesk je silnější, touha po domově ničím nahraditelná.

Těsně před svátký se stala věc nevidaná. Byly přidělovány mimořádné potravinové lístky.

Mimo to jsem dostal zvláštní vánoční přídavek, 1/5 kg mouky, 1/4 kg cukru, 125 g cukrovinek, 50 g kávy zrnkové a 1/5 l koňaku. Pí bytná mi upekla z této mouky koláče,

přinesla mi pečivo a jablka. Těž šéf mi dal mimo náprsní tašky s 500.- K ještě krabici s různým pečivem a známá paní „Schulze“ přispěla též s cukrovinkami. Dala mi krabičku domácího pečiva. Po této stránce byl Ježíšek velmi bohatý. I zákazníci byli dosti štedří. Dostával jsem po 1 – 2 markách, dokonce i 5 Rm jsem dostal.

25. 12. 43 Paní bytná vzpomínala stejně intenzivně na své dva syny, kteří tráví Vánoce kdesi v poli v Rusku. Oba jsme byli naměkko. *S pí bytnou jsem si vyjednal pro příští neděle a svátky obědy doma, ovšem za odevzdání patř. lístků. To jsou ale obědy náležitě. Ne dva brambory jako v hostinci. Byl třeba květák s brambory z vlastní zahrádky, jindy chřest, ba i smažený platejs.*

S domácími jsem se pomalu dobře sžil. U nich v domku jsem nikdy neviděl obraz Vůdce, natož aby jej chválili. Ono už samo, vzít cizince na byt ledacos napovídalo. Rozhodně to nebyl příjem z nájemného v době, kdy marka byla bezcenná, nic se za ni nekoupilo, co je přiměřelo k tomu, aby si vzali podnájemníka.

Odpoledne slavíme s kamarády, Lípou z Brna, Karlíkem z Kralup, Žaloudkem od Hr. Králové, Frybrou z Hronova, Hamplem (Goudhi) od Mělníka a Béd'ou (?) od Uher. Hradiště v hostinci, kde jsou stálými hosty jen Češi. Žaloudek pekař přinesl celou vánočku, já koňak, Karlík víno a piva ovšem bylo dost a tak jsme si zazpívali a trochu zapomněli na jinak velmi těžký náš život.

Jak už jsem se zmínil, hospodařit s potravinovými lístky vyžadovalo přísnou sebekázeň, protože se snadno mohlo stát, že poslední dny by nezbylo ani na chleba. Na čtyřtýdenní období mám k dispozici: „9 kg chleba, tj. denní příděl 32 dkg, masa nebo uzenin 1,40 kg, tj. denně 5 dkg, 125 g umělého tuku, tj. denně 4,5 dkg, margarínu čtvrt kila, na den 9 g., tvarohu 125 dkg, stejně tolik sýra, cukru 90 dkg – denně 3 dkg, nějaké brambory, náhražka kávy, tak zvané poživatiny v dávkách zanedbatelných, kupř. krup, hrachu apod. Nelze zapomenout na marmelády, z nichž byla cítit řepa, a to v dávce 1,40 kg.

26. 12. 43 *Obvyklým způsobem strávená neděle v Halle.*

31. 12. 43 *Silvestr byl ale velice chudý, ne na jídlo, ale na pití a zábavu. Seděli jsme jako obvykle tři, Pešek z Uherska a Maroušek z Nuzic u Bechyně v tichém hostinci, kde se scházíváme třikrát v týdnu na debatu.*

Idyla?

Byl bych nerad, aby jednou čtenář měl z mého povídání dojem, že pobyt v Německu byl jakousi idylou. Ne každý nasazený měl podobné podmínky, někdo je uměl využít, jiný ne. Masa nasazených však živořila v továrních dřevěných ubytovnách, často zamořených štěnicemi a jak už jsem napsal dříve, bez možnosti volného pohybu v důsledku stravování v závodě. Bez potravinových lístků bylo možné vyjít si jen na dvou či tříhodinovou vycházku.

Rok 1943 se uzavřel. Bylo nač vzpomínat.

1944

1. 1. 44

Privítání Nového roku se tentokrát nedělo obvyklým hlučným způsobem. Loňského 1. ledna jsme prožívali v důvěře, že letošního roku budeme vítat Nový rok již v míru doma, avšak nedočkali jsme se toho. Snad to bude již příští 1. leden, kdy budeme mezi svými drahými.

Vstupovali jsme do roku 1944 s jednoznačným přesvědčením, že veškeré potíže a utrpení pro všechny lidi světa skončí a nastane doba pokoje.

Počasí se toho roku nechovalo tak zběsile, jako lidé. Ano, i bouře přišla, ale brzy zase zmizela a opět nastaly slunné dny. Člověk, jediný tvor mezi živočichy, vybavený rozumem a abstraktním myšlením, se musí přeci sám najít a objevit cestu k nápravě. Až dosud pokleslý pod úroveň zvířete, chodící ve vyleštěných holínkách, se dokáže ke svým obludným hříchům dovolávat Spasitele.

Zvíře, tvor nemyslicí, může také zabít, ale činí tak jen z pudu v zájmu sebezachování. Člověku to ale nelze tolerovat a zvláště ne u národa, který dal světu řadu vynikajících myslitelů, vědců a umělců.

Dobytí Moskvy či Leningradu se stalo utopií. Německo při ústupu hledá stále lepší a lepší obranné linie a nechce připustit, že se blíží ke konečné likvidaci a že fašistická hydra umírá. Oblehání Leningradu skončilo 27. ledna 1944,

Pokud byla bořena Varšava, Coventry, dokud byl obléhán vyhladovělý Leningrad či Moskva, dokud byly barbarsky likvidovány Lidice, Oradour, nikdo v zemi fašistů hlas proti nezvedl. Teď, když umíral pod leteckými bombami Hamburk, Kolín nad Rýnem, Dortmund, Essen, Berlín, teď to činili podle nacistů barbaři. Do takových a podobných úvah jsem se dostával hlavně v chmurném nočním pobývání ve sklepě. Mé myšlenky přerušil tichý, skoro prosebný hlas paní bytné: „Kdy už toho bude konec? Jen nás to docela zničí.“ I když to byl hlas slušného člověka, přece jen zněl egoisticky, vždyť jde už o nás.

2. 1. 44 Zase jedna nudná neděle. Dopoledne spím, odpoledne v kině, večer v hostinci.

5. 1. 1944 Dostal jsem od šefa trochu koksu zdarma, abych neměl zimu v bytě, přestože jsem dostal (ovšem nevelký příděl) briket.

Lipsko po náletu 9. 1. 1944

Při všech stávajících nebezpečích jsme nenapravitelní. Už 9. ledna zase jedeme do Lipska ověřit si, jak žije město po náletu.

9. 1. 1944

V 8 hod. ráno vyjždím s Peškem k návštěvě leteckým náletem poškozeného Lipska. Vrchní velit. branné moci řeklo jen, britské letectvo napadlo v ranních hodinách 4. 12. 43 Lipsko. Terorisační nálet způsobil velké škody na budovách a řada kulturních a uměleckých stánků byla zničena. Bylo to nic neříkající sdělení. To, co nás přivítalo již na hl. nádraží, zapůsobilo dojmem nezapomenutelným. Nádraží budova stojí, ale hala, do níž vjíždějí vlaky, místy kovová konstrukce úplně strhaná, vyhořelé rychlíkové vozy, všechna okna všude rozbita. Ranní slunce nahlíželo dovnitř poničenou střechou. Prodejní stánky jsou rozmetané po nástupištích. To musela být činěnice! Je časně ráno, mráz štípe do uší, a přesto soupravy jen

trochu schopné jízdy vyjíždějí. Cestujícím tam asi bude pěkně ve vlaku bez oken. Přesto jsou plně obsazené, lidé z města prchají. Mráz – 5 stupňů nesmí nikomu vadit. Za jízdy pak lidé uvnitř doslova mrznou. Několik párů kolejí bylo mimo provoz, někde kolejnice zvednuté do výše, jinde zase nástupiště neschůdné. Dřívější označení směrů neplatilo. Pro příjezd to nevadilo, horší byl odjezd, ten se musel hledat.

Lipsko po náletu – skica podle fotografie

Před nádražím nás čekal obraz ještě horší, celé okolí je vyhořelé, že nestojí v blízkosti nádraží jediná obyvatelná budova. Vše až do základů vypálené a polorozbořené. Železné trámy zohýbané. Kamenné schodiště před nádražím rozbito, pospravováno prkny. Jezírko na náměstí před nádražím je rozbito, voda vytéká do okolí. Mírný vánek si pohrává se záclonou visící z bývalého okna do ulice. Dům je bez života. Pro ty, kteří se v něm ukryli, válka asi skončila. Velké náměstí je zasypáno sutí a rumem z okolních reprezentativních budov. Buldozery na mnoha místech ještě vyklízely ulice, aby byly alespoň průjezdné. Mimo buldozery, který tu pracuje, není nikoho, kdo by pátral po uvězněných lidech.

Všude je plno zápachu a sazí, neboť na mnoha místech vidíme ještě stoupati dým. Štiplavý kouř zamořuje město. Pach spáleniště a místy i ještě doutnající zasypané svršky a nábytek z domácností byl odpuzující. Tady se nedalo příliš okounět, bylo lepší jen projít, pokud se dalo, a zmizet. Při další prohlídce jsme viděli hasiče v plné práci při hašení. Vodovodní vedení je úplně zničené. Hasiči mají již speciální stříkačku, (spojenou s voznicí – škrtnuto) na které vozí vodu s sebou. Snaží se zasáhnout, kam až se dostanou a pokud mají dostatek vody.

Hrozný dojem působí úzké ulice, kolem staré radnice, zříceniny domů, jízdní dráha je úplně zatarasena. Jsou proházeny jen úzké pěšiny mezi kameny. V mnohých ulicích nestojí jediný dům. Vše mrtvé, přímo strašidelné. Člověka jímá hrůza, cítí, že zde smrt a zkáza si podaly ruce. Pod troskami leží ještě jistě mnoho mrtvých. Nejsou prac. síly k odklizení. Nahlížíme do obestavěného dvora radnice, kde se kupí kámen, dřevo, střešní krytina, vše v jedné směsi. Kdo zůstal v zasypaném krytu, má na vybranou: buď se k němu nikdo nedostane, nebo pozdě, či se udusí kouřem, když nad ním hoří, či se může utopit vodou unikající z vodovodního potrubí. Budovy kolem náměstí i samotná radnice stále ještě doutnají. Hasiči se pokoušejí stále ještě hasit. Pokud ohnisko jen dýmá, nikdo ale nehasí, tolik vody k dispozici není. Zasahuje se jen tam, kde plameny vyskakují. Zachraňovat není co. Nábytek rozlámán, rozbit na palivo.

Nová radnice je z části a stará úplně vyhořelá. Po ulicích vidíme vyhořelá auta, jízdní kola atd. Různé stroje a přístroje, vše bezcenné. Nejúděsnější jsou staré uličky za radnicí ve

staré zástavbě. Zdemolovaná auta, z nichž nejde použít nic. Obraz zkázy dokreslují zbytky šicího stroje, kuchyňského nádobí. *Jména některých ulic jsou na štítcích napsána a na lati mezi kameny postavena, aby bylo viděti, jaká to byla ulice. Různé nápisy můžeme čísti na větších kamenech, kupř. „Alles geretet! (Vše zachráněno)“ nebo „Ich lebe – Hans (Žiju – Hans)“ nebo „Wo sind sie Frau X (Kde jste, paní X)“ atd. To rozprchlí obyvatelé rozbořených domů dávají zprávy příbuzným nebo známým. Je to burza lidských osudů. Všude stejné, jen zkáza a spoušť. Rovněž pycha Lipska „Augustplatz“ je totálně zničen. Museum, universita, opera, pošt. úřad, kostel, prostě vše. Dále Veletržní palác a polovina vnitřního města je v troskách. Ve městě bylo 25 tratí el. drah, nyní jezdí jen na čtyřech tratích. Zdraví asi město už opustili a jen jedinci bloudí mezi troskami a hledají. Tramvaje středem města nejezdí. Potkáváme několik lidí nesoucích rance, veškerý svůj majetek zabalený do deky. Jiní, ti méně postižení, táhnou vozík s větším nákladem. Děti tu nejsou, ty byly vystěhovány na venkov už dříve.*

Vše se odehrálo už noci předminulé, (spíš před měsícem?, pozn. AK) důsledky budou odstraňovány kdoví jak dlouho. Zachránců je žalostně málo, většinou lidé starší nebo staří. Žít ve městě se nedá. Voda neteče, plyn není, obchody buď nejsou, nebo nemají co prodávat. Okenní sklo není ani pro domy, které dosud stojí, doprava po městě nefunguje, vzduch nedýchatelný. Vítr občas zvedne oblak prachu. Přitom nikdo neví, zda se podobná noc nebude opakovat dnes znovu.

Jen předměstí je uchováno. *Byli jsme překvapeni tím, že na obvodě města jsme dostali dosti dobrý oběd. Museli jsme ale dát na příbor zálohu 150 K (15 RM, za oběd pak platíme 7 RM). Vidět už nechceme nic, raději domů do Halle. V porovnání s městy na západě zůstávalo Halle relativně málo poškozené. Zůstává jen nezodpovězená otázka jak dlouho ještě... Nám pak přešel několikrát mráz po zádech u vědomí, že budeme i my v Halle na řadě.*

Vracíme se s nastávajícím večerem zpět, dojmů, na něž myslím do smrti nezapomenu.

16. 1. 44 I město Halle se začíná připravovat na nálet, děti jsou odváženy někam na venkov. Všechny děti školou povinné musí opustit město. Dokonce v některých ulicích ve středu města musí být vyklizeny byty.

Už i na Halle doléhají starosti a obavy z budoucnosti. Připravuje se na nejhorší. Kdo nemusí zůstat, stěhuje se. Nabádá k tomu samotný magistrát. Stěhují se celé školy kamsi na venkov. Spojenci nejenže létají častěji, ale jsou stále dotěrnější a drzejší i za dne. Převaha ve vzduchu už se jasně kloní ke Spojencům. Obyvatelé chodí zamlklí, všeobecná nálada je pod psa červenež pastelkou

23. 1.

Nudná neděle. Dopol. spím, odpol. v kavárně, večer v host.

25. 1.

Při jednom náletu sestřeleno bylo u Halle jedno něm. letadlo. Není známo, zdali vlastní obranou nebo Angličany.

Jen ti nejoddanější snad ještě spoléhají na zázrak. Snad věří v nové zbraně, které přinesou obrat, jak slibuje Vůdce.